

لدهقرا بههدینان (1976-1978) هاتیه کرن و بشیوهیهکی میژووی بابهت هاتیه رونکرن.

4.1. پلانا فهکولینی:

ئهف فهکولینه ئامادهکرن و بزافا نهتهوهی ورزگاربخوارزا کورد ل دهقرا بههدینان بخوقه دگریت، همر ژ دامهزراندنا قیادا موهقت و خو ئامادهکرن بو شورهشی و لیدیفا هانتا مهفرزمین پئشمهرگهی بو بههدینان و شهر دژی حکومتا بهغدا و دیار کرنا ههلویستی حکومتی ژ ئهقی چهندی. ب ئهقی مزارئ بابهت ل سمر چوار خالان هاتیه دابهشکرن، کو خالا ئیکئ باس ل بهر پابوونا شورهشا گولانی ودهستپیکرنا شهری دژی حکومتا بهغدا ل بههدینان هاتیه کرن، خالا دووی لور ریخکستین نهینی بین پارتی دیموکراتی کوردستان و چارمنقیسی نهوان، و خالا سیی باسی ریکارین پارتا بهعس بهرامبر بزافا نهتهوهیا کوردی هاتیه کرن، خالا چوارئ و یا دوماهیئ لسمر کارفهدانین همریما ئیک بهرامبر ههلویستی حکومتا عیراقی ژ دهنگفهدانا شورهشا کوردی.

5.1. ژیده رین فهکولینی:

ب مهرما نهنجامدانا ئهقی فهکولینی پشتبهستن ل سمر ریزمیها ژیده رین جوراوجور هاتیه کرن، و مک بهلگهنامین حکومی وین پارتین سیاسی کو ژ ئهرشیفی پارتی دیموکراتی کوردستان هاتینه وهرگرتن و ژبو پرکرنا زانیاریین نه دروست و روونکرنا هندهک بابهتان پشت بهستن لسمر چاقپیکهفتنان هاتیه کرن ژ بهر کو زوربهی روویدانین ئهقی ماوهی هیشتا نههاتینه نفیساندن ژوان کهستین ب شیوهیهکی باش باسی فان روویدانان کرین (المحترقون الکورد، الحیاة والموت) یا دانهر هاشم رهمزان بوو کو ناقیری بهشداری پتریا وان روویدانا بوویه و (بیرمه رین فوناد میرانی بین نه بهلاقکری) وروژنامه و گوڤار و بهلاقکین پارتی بتاییهت (روژنامه خهبات و صدی خهبات)،

2. بهر پابوونا شورهشا گولانی ودهستپیکرنا شهر دژی حکومتا بهغدا

1.2. دامهزراندنا همریما ئیک و نامادهکاریین شورهشا گولانی:

قیادا موهقت ل 15 ی نیسانا 1975 د کومبوونهکا نهینی دال باژیری نهغده ل وهلاتئ ئیرانی ب نامادهبوونا مسعود بارزانی و جهوهه نامق سالم وکهریم شهنگاری و نازاد بهرواری و محهمهد رها هاته دامهزراندن کو پشتی دهستویری ژ مهلا مستهفا بارزانی وهرگرتی بریاردان ریخکستین پارتی ب سمر پهرشتیا گشتی یا مسعود بارزانی ل ناخویا کوردستانی و دناق بهنابه رین ل ئیرانی و وولاتین ئهروپا نۆی بکهن (بارزانی، 2021، 23-24)، بو ماوی چهنده مههان ئهف کومبوونه ل بن چادر مکی ل مالا مهلا مستهفا بارزانی ل باژیری نهغده دهاتنه نهجام دان و ژ سپیدی تاکو ئیقارییهکا درنگ دبهردهوام بوون ژ بهر هندی خهلی دهوروبه رت وان گومان دکرن کو ئهف کوبونه گریدایی نه ب ریخکستین پارتی بهلی کهسی ناقهروکا وئ نهزانی ژ بهر کو ئاسایشا ئیرانی (سافاک) چاقدیرییهکا توند دانابوو سمر بهنابه رین کورد ل ئیرانی ب تاییهتی لسمر بنهمالا مهلا مستهفا بارزانی ههجوو (پهیمی) ئهیلول، تهموزا 2011، ژماره 21، 7-8).

مهلا مستهفا بارزانی نهخوش دکهقت ل ئهیلولا 1975 دگهل مسعود بارزانی بهرهف ئهمریکا دچن ژبو وهرگرتنا چارهسهرییا نوژداری تا مهها چرییا دووی دزقرنهقه د وی دهمییدا بریاردان ئامادهکارییان بکهن کومهک ژ سهرکردایهتیا قیادا موهقت ژبو نۆی ریخکستان و دهست پیکرنا چالاکیین سیاسی پئشمهرگیهتی ل کوردستانی، و کوردستان دابهش کرنا سمر دوو ههریمان دا ههریما ئیک ب بهر پراسایهتیا جهوهه نامق سالم و کهریم شهنگاری سنورئ وان بی ریخکستنی باژیری دهور و ههلور و موسل بخوقه دگریت، ههریما دوو سنورئ وئ دهقرا سلیمانئ بوو ب بهر پراسایهتیا عارف تهیفور وچهنده کادر مکن دی (گهوهه ری، 2020، 42؛ بارزانی، 2021، 35)، ژینش فی پئنگافی ب بریارا مسعود بارزانی هاشم رهمزان ناسیار ب (ئهو عنتهه) و سهد حهسهن ل خزیرانا 1975 هنارتبوونه دهقرا ههکاری و بی ئیکئ کر بوو بهر پرسی وئ دهقرا سمر سنورئ عیراق-تورکیا بنگههی خو دداننه گوندئ بیرمان ل مالا یوسف جانگیر لناف هوزا قهشیریان و ههروها عهبدولرحمان صالح سلیمانئ کر بوو بهر پرسی لژنهیهکا پارتی ل وولاتئ سوریا (رمضان، 2005، 36؛ 75)، دهستپیکا دامهزراندنا قیادا موهقت دان وستاندان دا دوو پشنیار پهیدابوون یا ئیکئ دگوتن پیدقیه ئهم ئیک راست مهفرزمین پئشمهرگیان فریکهین بهری گوندا راکهن و خهلی توشی کوچ کرنئ بکهن، پشنیارا دووی بریارا وان ئهروبوو کو ئیکه جار ب نهینی دناق خهلی دا بگهرن و وان هشیار بکهن و ریخکستان بکهن، ل دوماهیئ پشنیارا دووی هاته دهست نیشان کرن ژ بهر دوو نهگهرا یا ئیکئ: ژ بهر کو خهلی کوردستانی هیشتا ل بن شوکا ژناقچوونا شورهشا ئهیلولئ به دقت ئاماده بکهن بو شورهشکا نۆی و نهگه رت دووی: ژ بهر کو وان دیار کرن دهستپیکرنا مهفرما زی دهنگ قهنادهت و چیدبیت توشی ژ ناقچوونئ بین ژ بهر هندی بریاردان ژ سی فوناعان دا بیورینن ئهروژی (نۆی ریخکستن-راگه هاندنا بهیانامهیا ئیکئ یا قیادئ- فریکرنا مهفرزمهیان) (چاقپیکهفتن دگهل: بهرواری، ههلور، 8 ی چرییا ئیکئ 2022).

بهر پرسین ههریما دوو ژلایئ سافاکئ قه هاتنه دهستهسهر کرن پشتی کو عارف تهیفور و محهمهد رها ههلوداین مورهبیا قیادا موهقت ل دهف پهرتووک فروشهکی کوردئ روژ ههلات ب نافئ (پارتی دیموکراتی کوردستان-قیاده موهقتهه) دروست بکهن، پهرتووک فروش ژقانهکی دیارکری دهنده همدوویان و هیزین سافاکئ پی دحسینبیت هوسا همدوو ئهنامین سهرکردایهتیا قیادئ دهینه دهستهسهر کرن ژ بهر هندی ب فهر دبینن بهر پرسین ههریما ئیک ژ ناخا ئیرانی دهر بکهفن (پهیمی) ئهیلول، تهموزا 2011، ژماره 21، 9)، هوسا جهوهه نامق لژیر نافئ نهینی (سهلیم سورانی) و کهریم شهنگاری ب نافئ (حسهن شهنگاری) ل چرییا ئیکئ 1975 ب هاریکارییا ئهسهده خوشهقی⁽¹⁾ ب ریکا مهرگهقهرئ سنورئ ئیرانی دهر دکهفن بهرهف دهقهرین کوردا قه ل تورکیا دچن (بالهکی، 2016، 55؛ چاقپیکهفتن دگهل: گوندکی، دهور، 3 ی نادارا 2024)، شیان ب نافئ پارتی دیموکراتی کوردستان-تورکیا بهرهف باژیری باتمانئ چوون و بریکا ئهنامین ئهوی پارتئ چهنده کهسهکین گرنگ ببینن داکو هاریکارییا وان بکهن ژبو دهستپیکرنا هاریکارییان ژوان عهبدولا حهسو وان دبهته باژیری میدیاتی و لویری کومبوونا ب خهلی دهستنیاشانکری ژلایئ قیادئ دکهن ژ وان عهبدولرحمان گوندکی بوو کو ب

وسوتين کومهکا مەزن ژوان نەچوونە گوندین هەفچەرخ بێن حکومەتی بەلکو بەرەف لایینی دی یی سنوری ل ئالیی تورکیا چوون و دناڤ ەشیرەتین پنیانیشی و کوچەر و گوویان ناکنجی بوون (چاڤیکەفتن دگەل: سەرنی، دھوک، 3 نادارا 2024).

یا گرنگ د قوناغا ئامادەکارین شورشێ هاتنا پێشمەرگە و کادرین پارتی ژسوریا بۆ هەرمیا ئیک، ژوان موحمەد خالد بوسەلی و چەند کەسەک کو هێشتا ل سەردەمی شورشەشا ئەیلوولی بوو کو بکارت شورشێ بەرەف سوریا چوو بوون، دەمی شورش ژناڤچووی ل وێری ما بوون ل 4ی نیسانا 1975 نامەیک بۆ مسعود بارزانی ەنارت و تیدا دیار کر کو بێن مایه ل سوریا چ بکەن باشە، هوسال 12ی نیسانێ مسعود بارزانی د بەسف دانا وان دا وئ نامێ دیارکەت کو دئ پارتی کادرا فریکەنە کوردستانێ و لژنەکی ل سوریا دامەزرین پندقیه هین پێشوازییا وان بکەن و پستی هاتنا قیادتی بۆ دەڤەری پەيوەندی ب وان دکەت (چاڤیکەفتن دگەل: بوسەلی، زاخو، 16ی ئەیلوولا 2021)، پستی کیمتر ژ مەهەکی قیادا موهەت ەبدولرحمان سالح سلیفانە ی فریکەنە سوریا ژ بۆ ریفە برنا کاروبارین وان ل وی وەلاتی، فریکرنا کادران بۆ سوریا ل وی دەمی یاگرنک بوو چونکی حکومەتا سوریا یا بەعسی دژی حکومەتا عیراقي بوو و جفاتەکا نەتوہی دامەزراندبوون ژ بۆ کومبوونا پارتین نەرازی ژ حکومەتا بەعسا عیراقي، هەرچاوا بیت ل هاقینا هەمان سال مسعود بارزانی نامەیک ب ریکا ەبدوللا سالح بۆ ەبدولرحمان سالح فریکەت دەمی دچیتە سوریا دزانیت کو ەبدولرحمان ژ لایینی ئیکەتی نیشتمانی کوردستان هاتیبە گرتن و ب تومەتا سبخوری رادەستی ناسایشا سوریا کر بوون (چاڤیکەفتن دگەل: صالح، دھوک، 1 نادارا 2022)، پستی هنگی دەمی هەرمیا ئیک ل 10ی کانونا ئیک بەیاننا ئیک یا قیادا موهەت بە لاف دکن کومەکا کادرین پارتی بەشداری خولەکا لەشکەری یا ئیکەتیان بون لئ دگەل بە لاقەبوونا بەیانێ ئەف کەسە دەینە گرتن ژ لایینی وانقە ژوان کادران ەبدوللا سالح و مەحمود ئیزدی و عادل مزوری بوون لئ پستی هاتیبە نازاد کرن دگەل وان پێشمەرگین فریکرینە سوریا کو زەعیم ەلی و ملازم موحمەد و کومەکا دی دچنە گوندی مەلیسی ل نیزیکی گوندی بێرمان ل هەرمیا ئیک (چاڤیکەفتن دگەل: صالح، دھوک، 1 نادارا 2022)؛ چاڤیکەفتن دگەل: ەلی، پیرمام، 9 نادارا 2024).

یا هەژیبە دیارکەین کو دقان قوناغین تیکەلیا هەرمیا ئیک دگەل پێشمەرگە و کادرین پارتی بنگەهێ هەرمی چەندین جارن جەیی خو گوهارتن کو پستی گوندی سنی ل دوماھیا نادارا 1976 خو نیزیکی سنوری تورکیا-عیراق دکن و ل گوندی مەلیسی ل ناڤ قشیریان و پستی سئ مەهان دچنە گوندی بێرمان ل مالا یوسف جانگیر بێرمانی یی بەر نیاس (مام یوسف) کو بنگەهێ ئەبو ەنتەری بوو ل قیرە مەفرەزا وی تیکەل دبیبت دگەل یا هەرمی، لئ چ بنگەهین جیگیر نەبوون ل گوند و شکەفتان هاتن و چوون دکرن تاکو مەھا خزیرانی بنگەهێ خو ددانە سیلاڤا رەبەنا ل جیایی کوماتە⁽²⁾ ل هیلا سنوری دناڤەرا عیراق و تورکیا (چاڤیکەفتن: گوندکی، دھوک، 3 نادارا 2024).

2.2. قوناغا لینییریینی:

سەرکردایەتیا هەرمیا ئیک پستی ل دەڤەرا قشیریا جیگیر بووین پێشمەرگە ب کومین بچیک دا بەش کر نە سەر مالین

ریکا وی ل مەھا کانونا ئیک 1975 دچنە گوندی گوندک مەلی ل نیزیکی باژییری شەرنەخی لئ ژبەرکو گوند ل سەر جادەیی بوو و قەلمبالی لئ هەبوو بنگەهێ خو ددانە گوندی سنی نیزیکی گوندی پێشتر، ل گوندی سنی بئتی گوڤەک هەبوو ل وێری کارکرن تاکو خانیکە دوو ژوور ناڤاڤاڤی ژوورەک بۆ خیزانا ەبدولرحمانی و ژوورا دی وەک بنگەهێ قیادتی و جەیی ژیارا جوهر نامق و کەریم شەنگاری بوو (چاڤیکەفتن دگەل: گوندکی، دھوک، 3 نادارا 2024).

پستی جەهکی جیگیر پەیدا کرین قوناغا تیکەل بوونا وان دگەل پێشمەرگە و کادرین پارتی دەست پیکر کو دچەند قوناغەکا دا بوری کو ل هەر ل دەستیکا هاتنا وان بۆ باژییری میدیاتی پەيوەندی ب ئەدامەکی پارتی دیموکراتی کوردستان- تورکیا کرن ب ناڤی مەلا ەبدول لەتیف کو بریکا وی بشین حەمید شەریف سندی ببینن وان دزانی فی کەسی کومەکا کەس و کارین وی دگەلدانە و ب چەکن و ل شکەفتین دەڤەرا سندی مایه هوسال دەستیکا مەھا کانونا دووئ شیان حەمید شەریفی ببینن و ببەنە جەهکی نیزیکی بنگەهێ هەرمی، ناڤیری دیارکەت دەمی دچیت بۆ دیتنا وان بەرپرسین هەرمی دگەل ەبدولرحمان گوندکی مژلی ئامادەکرنا بەیاننا ئیک یا قیادا موهەت بوون کو بەری هنگی مسعود بارزانی نفیسیبوو ب ناڤی (کوردستان الساحة الحقیقه للنضال، ناضلی وارفعی واقع النکسة - کوردستان مەیدانا راستەقینەیا خەباتی یه وکەتواری شکەستنی قەبول نەکەن) (چاڤیکەفتن دگەل: سندی، 1، زاخو، 7 نادارا 2024)، و دگەل ەندی مستەفا مزیری و سالح بامەرنی و مەحمود کانیسارکی کادرین بەری بێن پارتی بوون ل تەباخا 1975 مابوونە دەڤەرا بەرواری بالا و نێرومیا پەيوەندی ب ئەبو ەنتەر کر بوون و کاروچالاکي دکرن ژ دانا سەینار و کومبوونا ب خەلکی وئ دەڤەری و گەهاندنا پوست و بە لاقوڤا بۆ ریکخستین پارتی و شیا بوون تا رادەکی باش ئامادەکاریان ل وئ دەڤەری بکەن و مەحمود کانیسارکی مالا خو ل گوندی کانیسارکی دەڤەرا نێرومیا کر بوو ئیک ژ بنگەهین ریکخستن و کومبوونان (چاڤیکەفتن دگەل: مزیری، دھوک، 21 ی ئەیلوولا 2022)؛ چاڤیکەفتن دگەل: نێرووی، دھوک، 3 نادارا 2024)، و هەروەسا ژ پێشمەرگە بێن خو رادەستی حکومەتا عیراقي نەکرین و بەرەف ئیرانی نەچووین کومەک ژوان ب چەک و خیزانقە لەل چیا بێن دەڤەرا زیارییان خو ناسی کر بوون کو ژمارا وان نیزیکی پازدە کەسان بوو، پستی هەبوونا وان ل شکەفتان ئاشکەرا دبیبت ناچار دبن بچنە شکەفتەکی ل گوندی هێتی ل دەڤەرا ئامیدی (چاڤیکەفتن دگەل: ەبەیی، دھوک، 6 نادارا 2024) سئ مەهان ل وێری دەمین و کومەکا پێشمەرگە بێن گوندی رەشاقەیی بێن خەلکی وئ دەڤەری دگەنە وان پستی ل قیرە ژ ئاشکەرا دبن و دبیتە جەیی نە ئارامی بۆ خەلکی گوندی ناچار دبن بەرەف شکەفتا ناڤ قەشال گوندی سینیا ل دەڤەرا نێرومیا دچن و لویری ب ریکا ماجد بەگی چەلی پەيوەندی ب هەرمیا ئیک دکن (چاڤیکەفتن دگەل: باوانی، دھوک، 6 نادارا 2024). هەژیبە دیارکەین کو کومەکا مەزن ژوان پێشمەرگە و کادرین خو رادەستی حکومەتا عیراقي کرین و ل گوندین خو ناکنجی بووین ب تاییەت ل دەڤەری سەر سنوری عیراق-تورکیا ژوان دەڤەری بەرواری ژووری و نێرووی و گولی و سندی هەر ل دەستیکێ دنامادەبوون بۆ دەسپیکرنا شورشەکا توی ب تاییەتی وان گوندین ژ هیلا ئیک سەر سنوری ل سالا 1976 راکرین

ماو مبییدا نابیت نیک تەقە بەینە هاقینن بیی فەرمانا سەر کر دایەتیا هەرێما نیک و لاسەر هندی جوهر نامق دبیژیت " هین سەری سەدام حوسینی بینن بو هەموه ناھیتە هژمارتن بیی فەرمانا قیادی بیت".

3. دەمی سەردانا گوندان دکەن د قوناغا لێنیرینی و یان دەست پیکرنا شەرییدا پیدقیه ل سەر وه هین داخازا نانی ل خەلکی گوندی بکەن ئەگەر نه دانه وه بەرەف گوندەکی دی هەن ئەگەر هەمان هەلوێست بوو هین نەچارن وی دەمی نانی بکرن و هەر نەسریەکا هین وەر بگرن دئ دینار دینار دیفچوون ل سەر وه هیتە کرن کا وه ل چ مەزاختییه.

4. یاگریدیای ب سەلامەتی و نەینیا پێشمەرگەیان دیارکرن کو پیدقیه هەر هەیف ناقین وه بین نەینی بەینە گوهارتن و دگەل تەسەری مەفرەزی سەر کر دایەتی ب ناقین توی ناگەهدار بکەن.

5. لدور کریارین لەشکەری دیار دکەن کو دەمی فەرمان بو هەموه دەهیت کو دەست ب کریاران بکەن ل دەست پیکر کریارین مەزن نەکەن بئنی هیرشی بکەنەل سەر رەبیین بچیک و ئەگەر هات و و هیرشا وه ل سەر حکومەتی دەمی گوهرینا لەشکەری حکومەتی بیت ب هیمنی ل دیف بکەفن ژ پستی فه تەقی لی بکەن دا هین نەهینە دور پیچ کرن، و هەروەسا دقیت ژمارا پێشمەرگەیا دتیک مەفرەزه دا کیم بیت کو ئەف چەندە یا گریدیای بوو ب رینمایین شەری پارتیزانیقه و ئەف چەندە بو وان شرووقه کرن هەر چەندە بەری هنگی ژی کادریین پارتی بووان دیار کربوون و خولین پارتیایەتی و چاوانیا شەری پارتیزانی دابوونە پێشمەرگەیا (چاقپیکەفتن دگەل: موسا 1، زاخو، 7ی نادارا، 2024)، کو قیادا موقەمەت دقوناغین چالاکیتن خودا ئەف چەندە ب فی شنبهوی بو مەفرەزەیان شروو قەدکرن یا نیک: ئەنجام دانا شەری پارتیزانی دئ ل سەر بەمایێ لێدە و پاشکەشی بکە بیت، دوو: چاوانیا هاتن و چوونا پێشمەرگەیا پیدقیه هەر نیک دوو تاسی مترا ژیک دیرین دا کو بشین خو رزگار بکەن دەمی دکەفنه بۆسەیهکا حکومەتیدا، و جگاره کیشان ب شەف و روژ قەدەغەیه و نابیت پێشمەرگە گەلنیک باخفن بئنی وی دەمی دئ ئاخفن دەمی پێشمەرگەیی پستی وی گیروو ببیت دئ هەر نیک بی بەری خو ناگەهدار کەت و لدەمی بیهنقەدانیدا نابیت کوم بین دقیت ژیک دویر بین(بیر هاتنن فوناد میرانی، نه به لافکرینه).

هەژییە دیار بکەن کو ئەگەری گیرووونا دەست پیکرنا کریارین لەشکەری د زفریت بو سئ ئەگەران: یا نیک دزفریت بو ئەگەری سروشتی بی وان دەفەری سەر کر دایەتی لی و جەین دئ کریار لی هینە کرن کو ژبەر بارینا بەفری ریکا دناقبەرا سنوران هاتبوو گرتن کو دنامەیهکا دناقبەرا مسعود بارزانی و جەو هەر نامق دا بی دوماهی دیار دکەت ئەگەر بەفر نەما و ریک قەبوون دئ چینه ناف ئاخا کوردستانی، یا دووی ل هیقیبا فەرمانا مسعود بارزانی بوون و یا دوماهی دزفریت بو نەبوونا چەکی پیدقی (بالهکی، 2016، 65) کو عەبدولرحمان گوندکی دیار دکەت کو تاکو مەفرەزین پارتی چووینه د عەردئ کوردستانی دا سەر کر دایەتی چ چەک نەکر بیوو بەلکو چەکی پێشمەرگەیان بی وان بخو بوو، کو پێشمەرگەیان کەفن ئەوین چەکی خو رادەستی چ لایەنەکی نەکری ل شکەفت و گوندان قەشارتیوون (چاقپیکەفتن دگەل: گوندکی، دھوک، 3ی نادارا 2024)، و ژلایەکی دی فه پێشمەرگەیان ژپیش فی قوناغی ب چەندین ریکا ب دەست خو

هولانین گوندین ژیرکی و قشیری وگویی وپیانیشیا دا کو ژمارا وان دیار نەکەت زورن و حکومەتا تورکیا بو وان نەخوشیان پەیدا نەکەت، پستی فی پینگا فی ب دروستکرنا مەفرەزەیان رابوون و سنورین کریارین وان بین لەشکەری دیار کرن ل دەفەرا بەهەدیان ودی دەمییدا بو وان دیار کرن کو بی ل هیقیبا بیاناما دووی یا قیادا موقەمەت ژ بوو دەستپیکرنا چالاکیتن سەربازی ل دەفەری (چاقپیکەفتن دگەل: سندی، 2، دھوک، 6ی نادارا 2024)، هوسا ل 25 گولانا 1976 بیاناما قیادا موقەمەت یا دووی لژیر ناف و نیشانین: (بیان حزب الديمقراطي الكردستاني- القيادة المؤقتة - بمناسبة اندلاع الثورة في كردستان العراق، بیانا پارتی دیموکراتی کوردستان قیادا موقەمەت ب هەلکەفتنا سەر هەلدانا شورەشی ل کوردستانی) هاتە دەرکرن و تیدا راگەهاندنا شورەشی دژی حکومەتا عیراقی کرن، یا دیارە کو حکومەتا عیراقی یا پی ناگەه بو کو پارتی یا خو بو شورەشی نامادە دکەت چونکی دبەیانئ دا هاتیه دیار کرن کو دوی دەمی پێشمەرگە خو نامادە دکەت دژی حکومەتی ب راوستیت، حکومەتی هیزین خو بین لەشکەری ب قەشارتی ل وان دەفەرا زیدە کرینه داکو گەلی عیراقی و رایا گشتی فی چەندئ نەزانیت و بەرامبەری هندی پارتی ب ریکا فی بیانامی داخازا ژ رایا گشتی یا عیراقی و هیزین نەتەمیی دکەت هاریکاری وان بکەت ژبو سەر نیخستنا شورەشی، و یاگریدیای ب کوردان فه دیار کرینه (داخازئ ژ خەلکی کوردستانی دکەن د لای شورەشی ب راوستن و ریکی نەدەنه حکومەتی بو ژ ناقرنا کوردان چونکی بی ناستەنگا بکەتە ریکا شورەشگیرین پارتی دئ بەرسقەکا توند بەرامبەری وان دەت) (بیان الحزب الديمقراطي الكردستاني - القيادة المؤقتة، 1976/5/25، خەبات، 1/1976/7، العدد 527). یا دیارە داخازیا دوماهی ئاراستە بوو بو (جاش) سەروک هوژین کورد بین د شورەشا ئەیلوونیدا دگەل حکومەتی دژی شورەشی راوستیان.

سەر کر دایەتیا هەرێما نیک ل 25 گولانا 1976 ئەو پێشمەرگە هەمی گازی کرن ل گوندئ بێرمان نامادە بین ژبو ئەنجام دانا کومبۆنەکی، جەو هەر نامق ل فی کومبۆنیدا دیار کر کو دئ مەفرەزەیان پێشمەرگەیان چەن د ئاخا کوردستانی دا ژ بو دەستپیکرنا شورەشی دژی حکومەتا عیراقی، دقئ کومبۆنی دا چەندین ریکارین گرنگ دانانە بەر وان دەمی د ئاخا کوردستانی دا چ کەن ژوان:

1. مەفرەزەیان پێشمەرگەیان دابەشکرنا ل سەر چەند دەفەری دیار کری و د بەراووردیا هیزین حکومەتی بەرامبەری هیزین پێشمەرگەیان دا جەو هەر نامق دبیژیت "حکومەت وەکی گایەکی یه و ئەم وەکی پێشیهکی بینه، دئ پێشی دادەتە سەر گوھی وی و میکروبی خو بەردەتی و پاشی ماویەکی دی نه رحەتیئ ل دەف حکومەتی پەیدا کەت تاکو لاواز دبیت و بکەفیت، هوسا کریارین مه بین لەشکەری دئ د بچیک بچیک بن تاکو پالەکی لێدەین و ژ کوردستانی دەر بیخین".

2. د قوناغا نیکیدا بئنی دئ گەشتا لێنیرینی بیت و پیدقیه پێشمەرگە ل چیاان و بلندترین جە خو قەشیرن و ب روژ سەردانا گوندین وان دەفەران بکەن و خەلکی بنیاسن و ژبو ساناھی کرنا کارئ وان پیزانینن بەری نوکه ل قوناغا نامادەکاریان دا ل سەر وان دەفەران کوم کرین بو وان دانه دیارکرن و هەر گریدیای بقی خالیقه بو وان دا دیار کرن دقئ

تورکيا بوو (چاڦيکھفتن دگهل: سندی ۳، دھوک ، ۳ نادارا ۲۰۲۴).

3.2. قوناغا دستيکرنا چالاکين لهشکري:

پارتي ديموکراتي کوردستان-قيادا موهقت همي نامادهکارين شورشي هه ل دستيکي ل دهفرا بهديان ل سهر سنوري عيراق-تورکيا کرن، لي تهقيا نيکي يا شورشي ل سهر سنوري عيراق-ئيران ل دهفرا حاجي عومران هاته کرن کو مفرزه ميکا بيست و دوو کهي يا پيشمرگا دنجه چيبي و دگهل لهشکري حکومت ب شهر دچن د نهنج دا پيشمرگهيك بناقي سهد عبداللا نهي دهينه کوشتن و دوو ژوان بريندار دين و ههشت ژ سهربازين حکومت دهينه کوشتن (بارزاني، ۲۰۲۱، ۴۷؛ نيرهدي، ۲۰۱۹، ۷۷؛ صدی خبات، تشرین الاول ۱۹۷۶، العدد ۱)، عهلي نهي يي بهرياس ب (عهليکو) دببزيتم هم وهک مفرزه ب راسپارديا مهلا مستهفا بارزاني ل ۲۵ي گولانا ۱۹۷۶ بهرهف چيبي چويين و شهفا ۲۶۱۲۵ گولاني ل دهفرا زيني گهزگهي ل چيبي قنديل هاتينه خوار و کهفتينه بهر کهمينا حکومت (برايهتي، ۱۹۹۳/۵/۲۴ ژماره ۱۶۵۳؛ نومراني، ۱۹۹۴، ۱۶).

سهبارت دهفرا بهديان ل دوماهيا نافهراستا مها خزيрана ۱۹۷۶ فرمان ژ قيادي هاتي دهست ب کرياران بکن ههر مفرزه مک ژلايي خو بوسه دانانه بهرکاروانين لهشکري يان هيرش کرنه سهر رهين حکومت ههژيه ديار بکمين دگهل نهنج دانا ههر چالاکيهکي پيدفي بو ل سهر بهرپرسی مفرزي وردهکارين چالاکي بکته نامه بو ههرما نيک فريکمت و نهوژي ژلايي خو بو سهرکرديتيا قيادا موهقت فريکرن حکومت، ژوان چالاکيان:

1. هيرشا سهر رهيا چيتکورکي: نيکهم پيکدادان دناقهرا پيشمرگهيان و هيزين حکومت ل سهر سنوري عيراق-تورکيا بوو دهسي پيشمرگهيا ل ۲۰ خزيрана ۱۹۷۶ هيرش کريه سهر رهيا چيتکورکي نهوا دکهفته ناف بهرا دهفرا قشيري و سندی يا، د نهنج دا رهيه هاته رادهست کرن و دهستکفتين پيشمرگا سيزده تفنگين سمينوف بوون (چاڦيکھفتن دگهل: گوندي، دھوک ، ۳ نادارا ۲۰۲۴).
2. بوسيا بلاسيار: ل ۲۱ي خزيرائي ل دهژمير شهسي سپيدئ مفرزهيا محمود گويي ل بلاسيار ل سهر ريکا گهليي پس ناغال ناحيا شهرانش، هيزمکا لهشکري حکومت کهفته بهر بوسيا وان دنهنج دا شمس ژ سهربازان دهينه کوشتن و شمس تفنگين ژ جورئ سليلب و کلاشينکوفهکا سيخوي و کومهکا فيشهکان ب دهستقه نينان (خبات، ۱۹۷۶/۷/۱، العدد ۵۲۷؛ چاڦيکھفتن دگهل: سندی، دھوک ، ۳ نادارا ۲۰۲۴).
3. بوسيا چيا شيلان: دههمان روژدا کومهکا سهربازين حکومت ل چيا شيلاني کو دکهفته دناقهرا گوندي کهشان وشيلاني ل دهفرا گوليا کهتنه د بوسيهکا پيشمرگين مفرزهيا صادق نيسفي مهرگهي و چوار سهربازان دهينه کوشتن، و دگهل دهستکفتنا چوار کلاشينکوف سيخوي و دگهل کومهکا فيشهکا (خبات، ۱۹۷۶/۷/۱، عدد ۵۲۷؛ چاڦيکھفتن دگهل: کهشاني، زاخو ، ۷ نادارا ۲۰۲۴).
4. هيرش بو سهر بارمگايي پوليسين هورکي: مفرزه ميان ل دهفرا بهرواري ژووري ل ۲۶ي مههي ل دم ژمير هفتي

قه د نينان يان بخو ژ قاچاخچيا دکرين بهلي پتريا وان فيشهک بوون، يان ژي سهربازين عيراق بجهک دکرن بو نمونه ل کانونا نيکي ۱۹۷۵ دوو سهربازين عيراق پمز ژ فوجا ناسوسي ل دهفرا گوليا سهر سنوري تورکيا دا بهرهف گوندي کهشاني بهت داکو ب ترومبيلي بگههينه زاخو د ريکي ل بني حهفت تهنيني ل سهر دوو پيشمرگا ههلدين نهوژي عبدالکريم فهران کهشاني و موحهمد ميرزا بوون وهردو بجهک بوون دا فيشهکا بو مفرزهيا محو گهوا بهت ناچار دين شمري دکن د نهنج دا سهربازهک دهينه کوشتن و بيدي برينداربوو و سهربازان ب جهک کرن (چاڦيکھفتن دگهل: کهشاني، زاخو ۷ نادارا ۲۰۲۴).

سهرکرديتيا ههرما نيک پيش ۲۶ ي گولاني دهست ب دابهشکرنا مفرزه ميان پيشمرگا دکن و ژبو دستيکرنا قوناغا لنيريني پيکفه بهرهف کوردستاني دچن کو ل ناقهرا گوندي نافروکي و نيکماله يي ل سهر سنوري ژيک جودا دين کومهک ژوان ب بهرپرسايهتيا جهوهه نامق بهرهف دهفري بهرواري ژووري و دھوکي دچن و کوما دي ب بهرپرسايهتيا کهريم شهنگالي بهرهف دهفرا گولي و سنديا دچن (چاڦيکھفتن دگهل: مزيري، دھوک ، ۲۱ ي نيلوولا ۲۰۲۲).

ل دستيکيا شورشا گولاني دهسي مفرزه ميان پيشمرگهيان دابهش کرين ههر مفرزه مکي کادرمکي پارتي دگهل بوو بهرپرس بوو ژ کاروبارين ريکخستني و پهيونديا وي پتر دگهل خهلي بوو ژ پيشمرگهيا، کو مفرزه ميان وان ب في شيوه يي بوون: مفرزهيا حميد شريف سندی و عبداللا صالح ل دهفرا سنديا کو پتريا دهسي ل گوندي قهسروکي بوون و ژلايي ژماره يي قه مهنترين مفرزه بوو ژ بيست پينج کهسان نيک دهات (چاڦيکھفتن دگهل: سندی، زاخو ، ۱، ۷ نادارا، ۲۰۲۴)، مفرزهيا نهبو نهوال و عومري لهعلي و زوراب عبدالعزیز ل دهورو بهرين باژيري زاخو، و مفرزه ميان نهوزاد دوسکي وفتاح گولي و موحهمد موسا بو دھوکي، و مستهفا مزيري و اسماعيل بامهري وسلیمان توفی و بهدل مارونسي بوو دهورو بهرين باژيري ناميدي (رمضان، ۲۰۰۵، ۶۱)، و کومهکا مفرزهيا ل دهفرا ناکري دانانه ژير سهرپهري شتيا عادل مزيري کو ديبته بهرپرسی لژنا ناوچا ناکري و ههمان شيوه ل دهفرا شخان لژير سهرپهري شتيا يا لژنا ناوچا شخان بوو کو بهرپرسی وي محمود نيزدي بوو، و مفرزه ميان موحهمد خالد بوسهلي و مستهفا کيتسي و حهسن کيتسي ل سهر وان دوو دهفرا دابهشکران، و ل دهفري نيره و ريکان و بهرواري ژووري و نهيلي، مفرزه ميان زعيم عهلي و موحهمد ميرزا سندی و عومر عهلي هالو وفواد ميراني وزيرهقان نيرهدي و محمود کاتيسارکي و خهليل عهسکري بيتکاري و عهلو دهستاني بوون (چاڦيکھفتن دگهل: عهلي، پيرمام ، ۹ نادارا ۲۰۲۴)، هوسا ههر کهسهکي ژمارهکا بچيک يا پيشمرگهيان دگهل بوو پيکفه ديونه مفرزه ميکا مهن لي پتريا پيشمرگهيان کوردين تورکيا بوون ب مانايا سي چاريکين وان ژ خهلي وان عهشيره مئين کورد يين ل دهفرا ههکاري ناکنجي بوون بو نمونه دوماهیک مفرزه ژ بيست و دوو کهسان پازده ژوان کوردين تورکي بوون ژ عهشيرهتا پيروزي بوون (بهرهاتنين فوناد ميراني، نه بهلاکرينه)، و ههروسا مفرزهيا محمود گويي و ميسو گويي نهوا سنوري وي دهفرا دناقهرا دهفري گولي و سنديا ژ بيست کهسان نوزده خهلي عهشيرهتا گويي يا کوردين

هاتنه فهگوهاستن(البلاغات العسکريه، واسط تموز ۱۹۷۶، ۲۴ ايار ۱۹۷۷، بلاغ رقم ۳، من ارشيف حزب الديموقراطي الكردستاني؛ جريده صدى خبات، تشرين الاول ۱۹۷۶، عدد ۱).

8. شهرئ گهليي قيامهتي: ل تيرمهها ۱۹۷۶ دال گهليي قيامهتا ل دهقرا مزيري ژيري مفرمهيا موحهمد خالد بوسهلي و حهسمن کيستهي ب بهرپرسايهتيا موحمود نيزدي بهرپرسی لژنا ناوچا شيخان هيرشهک برنه سهر رهيبا حکومهتي ل گهلييدا و پشتي سهرکهفتني پيشمهکره هاتنه فهکيشان(رمضان، ۲۰۰۵، ۸۰).

9. هيرش بو سهر رهيبا باشوري کاني ماسي، مفرمهيهکا بهر پرس ل دهقرا بهرواري ژووري ل تيرمهها ۱۹۷۶ هيرشهک برنه سهر رهيبا باشوري کاني ماسي د نهجامدا رهييه هاته ژنافيرن(رمضان، ۲۰۰۵، ۸۰).

10. هيرش بو سهر رهيبا مانگيشکي، و مفرمهيهکا پيشمهگرگيا ل تيرمهها ۱۹۷۶ لدهقرا دوسکي ژيري يا هيرش برنه سهر رهيبا هنداف ناحيا مانگيشکي و ئهفسرهک و جيگري وي درهيبهيا دا هاتنه کوشتن(رمضان، ۲۰۰۵، ۸۱).

11. بوسهيا دهشتههخي: سهرکردايهتيا ههرئما نيک ل تيرمهها ۱۹۷۶ چوارده شاهزايين نهاندازياري يا لهشکري ژ سوريا نينان کو ههر کوردين وي وولاتي بوون و ل سهر مفرمهيهکا دابهش کرن و دگهل دابهش کرنا مينان کو کاري وان راکرنا مينا بوو بين حکومهتي چاندين ل گوندان چاندين و ههرومسا دانانا مينان ل جهين سهربازين وان ئ، ب قئ چهندئ مفرمهيهکا پيشمهگرگيا شيان مينهکي ل دهشتههخي ل ناحيا شهرانش دريکا کاروانهکي حکومهتي دانا و سهرکهفتن ئينا لي دهمن دانانا مينا دووي ل بههينيا دهقرا سنديا بهرپرسی مفرمزي دکهفته بهر مينهکا حکومهتي و پئغه د پهقيت و ب گراني بريندار ديبهت(چاڤيکهفتن دگهل: سندی، ۱، زاخو، ۷، ئادارا ۲۰۲۴).

12. بوسهيا ديرهبووني، ۱۵ تيرمهها ۱۹۷۶ پيشمهگرگيا مينهک ل گوپيتکا ديرهبوونا چيائي سپي دنافهرا دهوک و زاخو دانان، دنهجامدا ل بن بين سهربازين حکومهتي دهفته پهاندين و ديبته ئهگر سي سهربازي بهينه کوشتن (صدي خبات، تشرين الاول ۱۹۷۶، عدد ۱).

13. بوسهيا گهليي سهناتي: کردارين لهشکري بين پيشمهگرگيا ل مهها تهباخي بهردهوام دين بقئ چهندئ مفرمهيهکا پيشمهگرگي ل ۷ تهباخا ۱۹۷۶ ل دم ژمير حهفتي سپيدي بوسهيهک دانا بهر کاروانهکي لهشکري يي حکومهتي ل گهليي سهناتي ل ناحيا شهرانش دهقرا سنديا د نهجامدا سي سهربازي هاتنه کوشتن و دوو تفهنگين سمينونوف و کلاشينکوفهک ب دهست خوقه نينان (چاڤيکهفتن دگهل: سندی، زاخو ۱، ۷، ئادارا ۲۰۲۴؛ صدي خبات، تشرين الاول ۱۹۷۶، عدد ۱)

14. بوسهيا کهشاني: ل ۸ تهباخا ۱۹۷۶ ل دهقرا گوليا مفرمهيهکا موحمود گوبي و موسا عهبدي گوبي ژ روبوسکي هاتنه پشئا گوندئ کهشاني دمژمير نهه و نيقي شهف هيرش کرنه سهر رهيبا حکومهتي و شهر بو موي سي دمژميرا فهکيشا تارميهيه ستاندي و ههشت سهربازي کوشتن وشيان توپهکا شيست ملم ب دهست خوقه بينن و دوو رهشاشين تتريوف و ههشت تفهنگين کلاشينکوف و دگهل ديربينهکي و دهباجهکا روناهيي ب دهست خوقه نينان (البلاغات العسکريه، واسط

نيقاري هيرش برنه سهر مهخفرا پوليسين گوندئ هورکي د نهجام دا بهرپرسی بارهگايي يي ب ناقئ بنیان موحهمد عملي و دگهل ههشت پوليسان هاتنه کوشتن و دگهل ب دهست فهينانا کومهکا چهکي و مکي نوزده تفهنگين سمينوف و دوو رشاش برين و دهمانجهکا توکاري و کومهکا ديربين و فيشهکان، و دههمان روژدا ل ناحيا باتيقي هيرش برنه سهر رهيبا گوندئ برلاتي ئهفسرهک و جيگري وي هاتنه کوشتن(البلاغات العسکريه، واسط تموز ۱۹۷۶، ۲۴ ايار ۱۹۷۷، بلاغ رقم ۴، من ارشيف حزب الديموقراطي الكردستاني).

5. هيرش سهر رهيبا بازنگيرا: ژييش نهجامدانا چالاکيا لهشکري يا بلاسياري ههمان مفرمهيهکا ل قوناغا لينيريني دا ديفچوون ل سهر رهيبا حکومهتي يا دنافهرا گوندئ بازنگيرا وگري (تل) رها ل ناحيا شهرانش کربوون کو روژانه دوو چارا سهربازي ژ گري دهاتنه خوار و ئاف دبرنه رهيبه هوسا پشتي نهجام دانا چالاکيا بلاسياري مفرمهيهکا دچنه دهقرا گوليا خو دهشترين تا سپيدههيا ۲۷ي خزياني نهه سهربازي دوو هيسترا ئاف فهکيشان و نيک راست پيشمهگرگيا هيرش کره سهر و ههر نهه سهربازي کوشتن و چهکي زان ب دهستفهينان کو پيک دهات ژ شمس تفهنگين جورئ سهليب و چوار کلاشينکوف سيخوي ب دهست خوقه نينان و بهرامبيري هندئ پيشمهگرگيهکي کوردئ تورکيا ب ناقئ موحهمد عيسا روبوسکي گوبي دهفته کوشتن (جريده خبات، ۱۹۷۶/۷/۱، العدد ۵۲۷؛ چاڤيکهفتن دگهل: سندی، ۳، دهوک، ۳، ئادارا ۲۰۲۴).

6. شهرئ کورکا: ل ۳۰ خزيانا ۱۹۷۶ ل گوندئ کورکا ل دهقرا گوليا حکومهتي مفرمهيهکا حهسمن کيستهي (رمضان، ۲۰۰۵، ۸۰) و سهيد حهسمن دورپيچ کرن و سهربازي ب پياده هيرش کره سهر پيشمهگرگيا و ژلايهکي دي شمس ههليکوپتيران جهين پيشمهگرگي لي دانانه بهر روکيتا و شيلکين رهشاشا و ژلايي روژهلاتي فه پيشمهگرگيهکا دهقرا بهرواريا ژ پشتي فه هيرش کره سهر سهربازين حکومهتي ناچار دين خوقهکيشن بو گوندن بيليجان و بارهولي ل دهقرا گوليا (مزووري، ۲۰۲۳، ۶۷) ئهيو عهنته ديار دکهت کو د ئ پيکدادانيدا بيست سهربازين حکومهتي دهفته کوشتن و و شمس تفهنگين کلاشينکوف و دگهل نيشانشکينهکي (قناصه) ب دهست خوقه دنين (رمضان، ۲۰۰۵، ۸۰)، و دگهل زفرينا لهشکري بو دهقرا گوليان ل گوندئ دنافهرا گوندئ نهرمکي و بيگوقا هندهک خهکي وان گوندا ل بهر پزي بوون تهقه لي کرن ب تومهتا هاريکاري کرنا وان بو پيشمورگهيا د نهجام دا کهسهک ب ناقئ چافشين دهفته کوشتن و چهند کهسهک بريندار دين (چاڤيکهفتن دگهل: مزيري، دهوک، ۲۱ ئه ئيلوولا ۲۰۲۲).

7. هيرش بو سهر رهيبين لسه جادهيا گشتي (کانيماسي - بيگوقا): ل مهها تيرمههئ زي کومهکا کردارين لهشکري هاتنه نهجام دان ژوان ل ۱ تيرمههئ سي مفرمهيهکا پيشمهگرگيا سي رهيبين حکومهتي بين ل سهر جادا گشتي دنافهرا دهوک و هافينگهها سهرسنکي نهجام دان دقان پيکدادانا (۲۵) سهربازين حکومهتي دهفته کوشتن و چهکين جوراوو د وان رهيبيا دا ب دهست خوقه نينان، نهف چهنده ديبته نهگر کو روژا پاشتر حکومهتي برياردان هاتن و چوون د وي ريکي دا بو موهکي نهديارکري بهيته راهستاندن و ئهوه گهشتيارين عهره ب ل هافينگهها سهرسنکي ب ههليکوپتيرا

20. چالاکیا ئەقلەهێ: پشتی حکومەتا عێراقی گوندین سەر سنوری راگرین وکەس نەمایە د گوندان دا ئاگر بەردایێ هوسا ل 15 ی ئەیلوولا 1976 ل دەم ژمیر نەهێ سێدی دەست ب ئاگر بەردانا گوندی ئەقلەهێ ل دەفەرا سندییا کرن لێ دگەل هندی دوو مەفرەز مبین پێشمەرگا ب سەرکردایەتیا موحەمەد غازی سینەم هێرش کرنه سەر و ریک لێ گرتن و ئیکسەر هیزین حکومەتی قەکیشان لێ پشتی چوار رۆژا کو 19 ی مەهێ ل دەم ژمیر پینجی ئیقاری جارەکادی هیزەکا مەزنتر ژ سەربازین حکومەتی بەرف گوندی هاتن و هەولدان ئاگری بەردەنی لێ جارەکادی هەمان مەفرەز میا پێشمەرگیا ریک لێ گرتن پشتی شەڕەکی سێ سەعاتی هیزین حکومەتی ل گوندی قەکیشان هوسا پشتی سەرکەفتن نە ئیناین ناچار بوون ئەف جارە فروکەیین لەشکەری ب بومەیین ناپالم ئاگر بەردانە گوندی (رمضان، 2005، 2، 86، 94؛ خەبات، 20، ایلول 1976، عدد 528).

21. هێرش بۆ سەر رەببیا کونەبای: حکومەتا عێراقی ژبوو پاراستنا هافینگەها بێرکیبێ یا ناسیار ب گەلێن قیامەتی رەببیک دانا کونەبای ل رۆژ هەلاتی هافینگەهێ و ئیکادی دانا مالتوپی ل رۆژ نافی وئ، پێشمەرگیا پلان دانان هێرشێ بکەن سەر رەببیا کونە بای کو ل 20 ی ئەیلوولا 1976 هێرش کرنه سەر و پینج سەربازین حکومەتی هاتنە کوشتن و چەکیان وان راگرن، لێ پێشمەرگیا دەفەر ب جە هیلای هیزین حکومەتی بین لیویا ئەتریشی دیقچوون ل سەر قی چەندی کرن د ئەنجام دا بیست و سێ ژ ئاکنجین گوندی دەملینەوئ گرتن کو دوو ژوان خەلکی بەعوز میا شەبەکا بوون و ئیک نسری بوو و چوار ئەتریشی بوون و بین دی خەلکی گوندی بخو بوون و قەگو هاستنە فەوجا تەلەفی پشتی چ ل سەر نەبووی قەگو هاستنە ئەمنا میسلێ پشتی ئەشکەنجە دانا زور چ ل سەر نەگرتن هاتنە بەردان (چاقینکەفتن دگەل: ئەتریشی، دەوک، 26 ی تیر مەها 2023).

22. کەتا هەلیکوپتەرەکا هیزین حکومەتی: مەفرەز مەهیک پێشمەرگە ل گوندی رەشانکی ل دەفەرا مزیری ژیرییا نیزیک ناحیا زاویته ل 11 ی کانوونا ئیکێ 1976 فروکەمەکا سەربازی هەلیکوپتەر گولە باران کرن د ئەنجام دا کەتە عەردی و ژمارەیا سەرنشینان وان (33) سەرباز بوون و (3) ئەفسەر کومەک هاتنە کوشتن و بین دی بریندار بوون (البلاغات العسکریه، اواسط تموز 1976، 24، ایار 1977، بلاغ رقم 9، من ارشيف حزب الديمقراطي الكردستاني).

23. بۆسەیا گوندی کواشی: مەفرەز مەهیک پێشمەرگە ل 15 ی کانوونا ئیکێ 1976 ل ریکا گوندی کواشی سەر ب ناحیا ئاسە ل دەشتا سلێفانەیا مینەک ل بن زریپوشەکا پری سەربازین حکومەتی بەقاند، د ئەنجامدا سەرنشینان وئ کوشتی و بریندار هەبوون، و هەروسا حکومەتی رۆژا پاشتر قەدەغە کر چ ترومبیل هاتن و چوون ل وئ دەفەری بکەن و بو ماریەکی فروکەیین هەلیکوپتەر ل ئەسمانی دەشتی دگەریان بۆ لێگەریانا پێشمەرگە (البلاغات العسکریه، اواسط تموز 1976، 24، ایار 1977، بلاغ رقم 9، من ارشيف حزب الديمقراطي الكردستاني).

24. شەری باعەری: کومەکا پێشمەرگەیا ل شەفا 27/26 ی کانووناییکێ 1976 هێرشەک برنە سەر کومەکا چەنەیین کورد ژ سوپایی ملی و زیرەقانی سنوری ل ناخویا ناحیا باعەری شەر بۆ ماوی نیف دەمژمیری بەردەوام بوو د ئەنجامدا ئەفسەرەک دگەل ژمارەکا چەتەیا دەهینە

تموز 1976، 24، ایار 1977، بلاغ رقم 3، من ارشيف حزب الديمقراطية الكردستاني؛ چاقینکەفتن دگەل: کەشانی، زاخو، 7 ی ئادارا 2024).

15. بۆسەیا ریکا دناقبەرا شەرانس و دەشتەتەخی: دفی ماو مەبیدا حکومەتا عێراقی دەست ب راکرنا هیلا ئیکێ یا گوندین سەر سنوری عیراق-تورکیا کرن ئەف چەندە دبیته ئەگەر کو مەفرەز مبین کوردین تورکیا کیم بین ژبەر کو کومەکا مەزن ژ خەلکی وان گوندین راگرین ناچنە گوندین هەفچەرخ ئەوین حکومەتی ئاڤاگرین بەروفاژی بەرف گوندین کوردستانا تورکیا دچن جەهێ هەریما ئیک ل و هوسا ژمارا پێشمەرگەیان زیده دبن و پیندی ب پێشمەرگین وان گوندین ل تورکیا نابن و هەروسا راکرنا گوندان دبیته ئەگەر کو بۆ ماو مەهیک کردارین لەشکەری ژ کیم بین ژبەر کو حکومەت ب هیزەکا مەزن ل وان گوندان بوون تاکو گوند خالی کرین و سیاسەتا ئەردین سوتی بکارئینا و پشتی خەلک نەماینە د گوندان دا یا ب زحمەت بوو پێشمەرگە خو قەشیریت ژبەر کو ژبلی لەشکەری عیراقی کەسێ دی د وان گوندان دا نەما (حەمید شەریف سندی، 1، زاخو، 7 ی ئادارا 2024؛ چاقینکەفتن دگەل: مزیری، دەوک، 21 ی ئەیلوولا 2022؛ چاقینکەفتن دگەل: کەشانی، زاخو، 7 ی ئادارا 2024). کو بۆسەیا دەشتەتەخی ئیک ژوان شەری دفی قوناغیدا ئەنجامداین کو ل 18 ی تەباخا 1978 ل دەم ژمیر پینجی ئیقاری دریکا گشتی یا دناقبەرا شەرانس و دەشتەتەخی دەفەرا سندییا پێشمەرگا بۆسەیک دانا بەر ترومبیلەکا لەشکەری د ئەنجام دا سەربازین د ترومبیلێ دا کو ژمارەیا وان دبنە دوازدە دەهینە کوشتن و دوو ژوان ئەفسەر بوون ئیک ب پلا پێشەنگ و جیداری ئیک بوون و دگەل ب دەست ئینانا کومەکا چەکی ژوان سێ ئەنگین کلاشینکوف و دوو ئەنگین سەلیب و دوو دەمانجەیین توکاریف بوون (خەبات، 20، ایلول 1976، عدد 528).

16. هێرشا سەر رەببیا زاویته: ل 24 ی تەباخا 1976 مەفرەز مەهیک پێشمەرگەیا هێرش برنە سەر رەببیا ناحیا زاویته دبیته ئەگەر هەشت سەرباز د رەببیا دا دەهینە کوشتن (خەبات، 20، ایلول 1976، عدد 528).

17. و هەروسا ل ئیقاریا 4 ی ئەیلوولا 1976 پێشمەرگەیا بۆسەیک بۆ کومەکا سەربازین حکومەتی دانان ل گوندی ئورە دەفەرا بەرواری بالا و دەهژ ئ دەهینە کوشتن و چوار ئەنگین کلاشینکوف ب دەست خو قەمیان (خەبات، 20، ایلول 1976، عدد 528).

18. ول 12 ی ئەیلوولا 1976 مەفرەز مەهیک پێشمەرگا د ئیک وەخت دا کو دبیته دەمژمیر حەفت و نیقی ئیقاری هێرش کرنه سەر سێ رەببین حکومەتی ل گوندین سەری خەشی و باسکی شەش دار و بازەنگیرا دفی شەری دا ژمارەیک سەربازین حکومەتی دەهینە کوشتن و ناچار دبن تەرمین وان دگەل بریندارا ب هەلی کویتەری ژ دەفەری دوبر کرن (خەبات، 20، ایلول 1976، عدد 528).

19. هێرشا بانکا: ل 12 ی ئەیلوولا 1976 ل دەمی کاروانەکی حکومەتی بەرف گوندی بانکا ل دەفەرا دوسکی ژیرییا دجیت مەفرەز مەهیک پێشمەرگەیین گولیا هێرش کرنه سەر کاروانی و د ئەنجام دا دوازدە سەرباز هاتنە کوشتن و پشتی پێشمەرگە جەهێ شەری قەکیشان حکومەتی تەرم و بریندارین خو قەگو هاستنە لیویا باتیفا (خەبات، 20، ایلول 1976، عدد 528؛ چاقینکەفتن دگەل: کەشانی، زاخو، 7 ی ئادارا 2024).

دزگە دچیت و پشتی نیف دەمژ میری فروکە دز فریتەفەل ھندافی سەری رەشە جارەکادی عەبدولسەلام بیزنوری تەفە ل فروکەیی کرەفە، پشتی فی بویەری ب دەمژ میرەکی چوار فروکە دوو ژوان زریبوش و دوو پین دی پین باری بەرەف دەفەرا نیرومیا ھاتن و بو ماوی دەمژ میرەکی سەری رەشە و دەوروبەری گوندین کانی سارکی و بیزنوری تەفە کرن و خەلکی گوندی بەرگری کرن د ئەنجام دا عەبدولسەلام بیزنوری و سولھەدین بیزنوری ھاتنە کوشتن و شەمسەدین بیزنوری بریندار دبیت، روژا پاشتر دەمی سبیدی ھیزەکا مەزن یا حکومەتی و شیرەوان عەتەم خەلکی دەفەرا نیرومیا بو وەک رینیشاندان دگەل وان بەرەف دەفەری ھاتن و گوندین دەوروبەری سەری رەشە پر کرن ژ سەربازان، د لیگەر یانا وان بو ناف گوندان دا کومەکا رەشاش و برنو و تەقەنگین کلاشینکوف پین فەشارتی دیتن و 14 ژ خەلکی گوندین کانی سارکی و بیزنوریا کرتن و ئەو کەسی بریندار بووی دگەل خو برن و نەزفریفە (چاقپیکەفتن دگەل: سگیری، دھوک 1، 21 تەباخا 2023)؛ چاقپیکەفتن دگەل: سەری، دھوک، 3 نادارا (2024).

31. بۆسەیا گەلیی سەرگەلی: پشتی فی شەری سەری رەشە حکومەتی ھیزین خو ل دەفەرا نیرومیا زیدە کرن ژ بەرھندی پینشەرگە نەشیان بھیننە دەفەری کو پینک دەھاتن ژ پینشەرگە پین نیروەی و بەرگەرە و نەھیلیا ھوسا کومبوونەک ل گوندی زبۆھ شکان کرن و بریار دان بەرەف دەفەرا بەری گەرە بچن ل دەفە مەفرەمیا فوئاد میرانی بھینن و دەست ب کریارین لەشکەری بکەن نیکەم کریار ل وی دەفەری کرین ل ھافینا 1977 بوو ل گەلیی سەرگەلی بۆسەیاک دانا بەر زیلەکا لەشکەری عێراقی و تەفە لی کرن و رمانە ھاقبیتنە د زیلی دا وی دەمی سەربازەک ب برینداری ژ زیلی دەر دکەفیت و نیک راست زیلا لەشکەری بەیزەکا نیکجار مەزن دپەفیت ئەو سەربازە ژ ئی قورتال بووی دیارکریو کو دوازدە سەرباز د زیلی بوون و دا بەرەف فەوجا بالندا فە چن و دیارکر کو ئەو پەفینە ژ ئەنجامی پەفینا دەبیین غازئ بوون، پشتی فی کرداری پینشەرگە بەرەف بەری گەرە چوون و ھیزین حکومەتی ژ ھەمی لایان فە ھاتنە ژجەھ بویەری کو ژبنگەھی سربین زینیا بەری تالا و ملی رەزا و ملی گو ھیجی و ژنامیدی و دیرملوک و سەرسنگی ھاتن و بو ماوەکی لیگەر یان ل وی دەفەری کرن یا بی ئەنجام بوو (چاقپیکەفتن دگەل: سگیری، 1، دھوک، 21 تەباخا 2023).

32. شەری بلمبیری و گوڤکی: سەرکردایەتیا ھەریمما نیک ل چریا دووی 1976 بریاردان دوو بنگەھین نۆی سەر ب ھەریمی فە ل دەفەرا بەرواری بالا فەکەن ژوان بنگەھی بلمبیری کو دکەفیتە دناقبەرا زانارا کینستە و سنوری تۆرکیا و بەرپرسی وی بی لەشکەری ئەحمەد شانە ھەروری بوو و بی سیاسی شەھاب میرانی بوو و بنگەھی گوڤکی کو ب رەخ گوندی ھورکی فەیە و پینچ سەد مەترا ژ سنوری تۆرکیا دویرە و بەرپرسی وی بی لەشکەری حەجی قادو گرافی بوو و بی سیاسی موحەمەد سەلیم بریفکی بوو و ناقبەرا ھەردوو بنگەھا دا چوار کیلومەترن (رمضان، 2005، 78، 77؛ مزووری، 2023، 126)، ھوسا ھەتا مەھا گولانی حکومەت ب فان ھەبوونا فان بنگەھان نەدزانی تاکو سیخورەکی وان دناف ریزین پینشەرگەیا دا ھەبوو ب ناڤی ئەحمەد نەکی خەلکی زاخو بوو جەھ وان نیشا حکومەتی ددەت (چاقپیکەفتن دگەل:

کوشتن) البلاغات العسکریه، اواسط تموز 1976، 24 ایار 1977، بلاغ رقم 9، من ارشیف حزب الیدیمقراطی الکردستانی).

25. ھیرش سەر بارەگایی سەریا سەیدا: ھیزین پینشەرگەیا ل 26 ی کانوونا دووی 1977 ھیرش برنە سەر بارەگایی سەریا سەیدا ل دەفەرا ریکانیا کو د ئەنجامدا (15) سەرباز دگەل بەرپرسی سەری کو جیداری نیک بوو ھاتنە کوشتن (البلاغات العسکریه، اواسط تموز 1976، 24 ایار 1977، بلاغ رقم 10، من ارشیف حزب الیدیمقراطی الکردستانی).

26. بۆسەیا دوستەکا: ترومبیلەکا لەشکەری یا لیوایا پینچ یا دھوکی ل 13 نادارا 1977 کەفەتە د بۆسەیاک پینشەرگەیا ل دەفەرا تلکینی ل سەر ریکا میسل کو دناقبەرا گوندی دوستەکا و مەخفەری فەدیەیی د ئەنجام دا بەرپرسی ئەندازاریا لەشکەری یا لیوایا ناڤیری ب ناڤی جیداری نیک یوسف بوترس و دگەل دوو سەربازین دی ھاتنە کوشتن، و ترومبیل سوتاندن و (6) سەرباز ئیخسیر کرن و (9) پارچەیین چەکی را کرن (البلاغات العسکریه، اواسط تموز 1976، 24 ایار 1977، بلاغ رقم 10، من ارشیف حزب الیدیمقراطی الکردستانی).

27. شەری پیرموس: کاروانەکی لەشکەری حکومەتی ب تانک و زریبوش و ھەلیکوپتەر ل 13 نادارا 1977 بەرەف گوندی بریفکا فە چن ل دەفەرا مزیری ژیری لی دەمی گەھشتینە بنارا چیاپی پیرموس مەفرەمیین پینشەرگەیا پین دەفەرا شێخان ریک لی کرتن و بو ماوی نیک سەھەت شەر بەر دەوام بوو تاکو ھیزین حکومەتی ناچار بووین خو ل دەفەری فەکیشن (خەبات، ایار 1977، عەدە 53).

28. بۆسەیا ئەفەھی: پینشەرگە شیان 23 ی نادارا 1977 بۆسەیاک بو ھیزین حکومەتی ل گوندی ئەفەھی ل دەفەرا سندییا دانان د ئەنجامدا فەرماندەییەکی پینشەرگەیا بی ب ناڤی موحەمەد غازئ سینەم دەیتە کوشتن و بەرامبەری ھندی چوار سەرباز ھاتنە کوشتن و ھیزین حکومەتی فەکیشن (خەبات، ایار 1977، عەدە 53).

29. شەری ھەروری: ل 1 ی گولانا 1977 ھیزەکا مەزن یا حکومەتی ل کانی ماسی بەرەف گوندی ھەروری چوون ب مەبەستا لیگەر یانا پینشەرگەیا دگەل ھندی مەفرەمیین دەفەرا بەرواری بالا ریک لی کرتن شەرەکی دریز ناقبەرا وان دا پەیدا بوو کو دگەھشتە نیزیکی نەھ سەھەتا و دقئ ماوییدا سی جارا ھیرش کرە سەر جەھ پینشەرگە لی لی سەرکەفتن نە ئینا و ناچار بوون جەھ شەری ب جەھ پھیلان و روژناما زماحالی پارتی دوی دەمییدا دیارکەت کو دقئ شەرییدا چل ژ سەربازین حکومەتی ھاتنە کوشتن و وان خەلکی دەفەری ناچار کرن تەرمین کوشتیال جەھ شەری دیر بکەن دا بشتین ب فەگو ھیزن (خەبات، ایار 1977، عەدە 53).

30. شەری سەری رەشە: حکومەتا عێراقی دقئ دەمییدا ھیزین خو ل ل دەفەری زیدە کرن و ژمارا رەبیا ل سنوری دوچارا ھند زیدە کرن و فەجیت نۆی دانان ژوان فەجەکا نۆی دانانە گوندی دزگە ل دەفەرا نیرومیا و ھاتن و چوونا سەربازین وان ھەمی ب فروکەیا بوو ژبەر دا نەکەفەتە بەر بۆسەیین مەفرەمیین پینشەرگەیا، ھوسا ل بەھار ساللا 1977 فروکەیاک باری بەرەف گوندی دزگە دچیت کو وەختی گو ھرینا سەربازین فەوجی بوو ل وی دەمی خەلکی وی دەفەری مژیلی درینا گیاپی ھەلزی بوون و فروکە ل ھندافی وان بوون نیک راست خەلکی گوندی بیزنوری تەفە ل فروکی کرن بەلی بی ئی زیان بەرەف

ژی ئەنجام ددەن، کو مەفرەز مەیک ب هاریکاریا ریکخستین پارتی ل میسل ل 3 میسل ل 3 چریبا دووی پەقینەکی ژورا چاقەرێکرنی د بەنقا رافیدەین کو دکەقنە بەرامبەری ئاقاهییی پارێزگەها میسلی د ئەنجام دا چەند کەسەک بریندار دبن و ناگر د بەربیتە بەشەک ژ بەنکی، کردارا دووی د هەمان رۆژدا بەقینەکی ل کوگەهین کومپانیا ئەفریقی-عیراقي کو دکەقینە تاخی میسل یا نوی ئەنجام ددەن و ناگرەکی مەزن بەردبیتە کوگەهان، پارتی دیار دکەت کو ئەف هەردوو کردارە تۆلقەرەک بوو بو ژ سیدارەدانا ئەندامین لژنا ناوچا دھوک ئەوین ل مەها ئەیلوولی ل میسل سیدارەداین (صدی خەبات، آيار 1978، عدد 4).

35. بۆوسەیا گوندی چەمانی: ل 8 کانوونا دووی 1977 هیزەک ژ لیوایا ئەتریشی دەرکەت و بەرەف گوندی چەمانی چوو ل گوندی دا مەفرەز مەیکا لژنا ناوچا شیخان بۆسەیک بو دانا و ریک لێ گرت و بۆ مائی نیف دەرژمیری شەر دنابقەرا وان دا پەیدا بوو تا دوماهیی فەکیشانە لیوایا ئەتریش، دقئ شەریدا فەرماندی هیزین حکومەتی پستی شەری دیار دکەت کو سەرک و مەزیرین عیراقي یی بەری عبدالرحمن بەزاز (1965-1966) راست دبیزیت دەمی گوتی (حتی لو بقی خمسون رجلاً من العصاة فان ذلک کفیل باقلاق الامن والاسقرار_ ئەگەر پینجی زەلامین یاخی بووی بمین ئەو هاریکارە بو ژ نابقەرا جیگیریا عیراقي) مەبەست ژئ پینشەرگەنە (صدی خەبات، آيار 1978، عدد 4).

36. شەری گوندی ریکوچکی: حکومەتا عیراقي یا بەردوام بۆ ل سەر سیاسەتا تەعریبکرنی ل دھەرا شیخان و ئاکرنی بقی چەندی سەرکردایەتیا هەریما ئیک ب بەرپرسیایەتیا جەو هەر نامق بریار دا دگەل چەند مەفرەز مەین پینشەرگەین دھەرین دھوک و زاخو و ئامیدی و شیخان و ئاکری گەشەکا لەشکەری ل دھەری بکەن هوسا بەرەف دھەرین نەیلی و بەری گاری و بەرواری ژیری و مەزیری ژیری و دھشتا شەمکانی دچن و لچایی خیری جیگیر دبن ول دەستپیکا مەها ئەیلوولا 1978 جەو هەر نامق کومبۆنەکی دگەل پینشەرگە و کادرین پارتی دکەت، ژبو هندی خو نامادە بکەن پیکفە گەشەکا ئاشتی بۆ گوندین دھەرا مریبا بین عەرەب لێ ئاکنجی بووین بکەن داکو وان عەرەبا ناگەهدار بکەن ئەگەر گوندین کردا ب جە نەهیلن دئ ب زوری وان دەرئین، هوسا دچنە گوندین هەشاری و چەمی خازر و ل 9 ئەیلوولی بەرەف گوندی ریکوچکی ل ناحیا مریبا دچن، دەمی گەشەتینە گوندی دەستپیکا دەمی شەقی بوو، وەسا دیار بوو کو عەرەبین د گوندی دا ئاکنجی د ناگەه بوون دئ پینشەرگە هینە گوندی و خو بو شەری نامادە کربوون، دگەل گەشەتینا پینشەرگەیا صەیین گوندی ب رموبین بەرەف وان فە چوون هوسا گوندیا زانی پینشەرگە گەشەتن ئیک راست عەرەبین دناق گوندی دا تەفە ل وان کرن و پینشەرگەیا بەرگری کرن پاشی ددەمەکی دا تەفە هاتە راوەستاندن زەعیم عەلی ب دنگەکی بلند و ب زمانی عەرەبی گوتە وان شەری نەکەن ئەم بین هاتین وەک میقان کەسەکی عەرەب بەرسقاوی دا گوتی پستی دوو هەزار گولەیا هین میقان؟ دووبارە تەفە ل وان کرن، دەمی جەو هەر نامق کومبۆن ب پینشەرگەیا کرین پلانا شەری دانان وەک یەدەگ ئەگەر هات و شەر پەیدا بوو دئ زەعیم عەلی بریارا شەر کرنی دەت و مەحمود ئیزدی بریارا خو فەکیشانی کەت (چاقپیکەفتن دگەل: نێروە، دھوک، 3 ئادارا 2024؛ چاقپیکەفتن دگەل: زاویە، 1، زاویە، 4 ئادارا 2024)، هوسا دەمی د

سندی 3، دھوک، 3 ئادارا 2024)، هوسا ل 25 ی مەهی ل دەرژمیری دەمی سپیدی هیزەکا پینچ سەد سەربازی و نەه هەلیکوپتەر ژدوو لایان فە کو هیزەک ژ هەرووی هات یادی ژ زانرا کینستی هیرش کرنە سەر بنگەهی بلمیری کو وی دەمی بیست و پینچ پینشەرگە ل بنگەهی بوون و چەکی وان ب تنی کلاشینکوف بوون هوسا دگەل جیاوازی چەک و ژمارەیا وان پینشەرگەیا بەرگری کرن و دگەل هندی مەفرەز مەین موحەمەد خالد بوسەلی و موحەمەد و میلارم موحەمەد ژ پستی فە تەفە لێ کرن و ژمارەکا ژورا نارپجیان هافینتە هەلیکوپتەرا تا کو ئیک ژوان ئیخستیه عەردی (چاقپیکەفتن دگەل: میرانی، دھوک، 1، خزیرانا 2022؛ بارزانی، 2021، 53)، ئەف شەرە تا شەشی ئیقاری شەر بەردەوام دبیت و حکومەت هیزین خو د فەکیشن و د ئەنجام دا حکومەتی چل و پینچ کوشتی هەبوون و بەرامبەری هندی چوارە پینشەرگە هاتنە کوشتن، هەزبیه دیار بکەین کو پستی سالەکی ژ شەری بلمیری سەرکردایەتیا هەریما ئیک ئەحمەد نەکی دەستەسەر دکەن و پستی دانپیدانی دبنە بلمیری و ل ویری دکوژن، حکومەتا عیراقي پستی دوو رۆژان کو ل 27 ی مەهی هیرشەکا دی ب فروکیا برە سەر بنگەهی گوڤکی و پینشەرگەیا ب نارپجی یا بەرگری کرن و دەمی شەری دا مەفرەز مەیکا قشیری ب سەرکاتیا حمیدی هەجەر هەوارا وان دچیت د ئەنجامی فی شەریا حەجی قادو گرافی بەرپرسی بنگەهی و هەشت ژپینشەرگەین قشیریا دهنه کوشتن (چاقپیکەفتن دگەل: میرانی، دھوک، 1، خزیرانا 2022؛ چاقپیکەفتن دگەل: سندی 3، دھوک، 3 ئادارا 2024). هەزبیه دیار بکەین کو دقئ دەمی دا سەرکردایەتیا قیادا موقەت ل سوریا بوون بریاردان گوهرین د سنورین هەریما ئیک دا بەینە کرن هەریما نۆی دامەزراندن بناقی هەریما دوو و بنگەهی وئ ل گوندی هەروکینداف ل دھەرا هەری بنگەهی یا ب سەرکردایەتیا عەبدولرحمان عوسمان پیدای و جیگری وی شقان ئامیدی بوو و هەریما دوو یا بەری نوکە کرنە هەریما سئ ب سەرکردایەتیا کەمال کەرکۆکی و عارف تەیفور بوو) چاقپیکەفتن دگەل: پیدای، دھوک، 19 ئادارا 2022؛ چاقپیکەفتن دگەل: نێروە، دھوک، 3 ئادارا 2024).

33. مەفرەز مەیکا پارتی دهنه ناگەهدار کرن ژلای خەلکی گوندی بناقی کو رۆژانە زریپوشەکا حکومەتی ژ کانی ماسی دەر دکەفت و دچیتە گوندین بالوکا و پیرخدری و دەمی دزفربت دچیتە گوندی تروانش و پاشی فەدگەریتە کانی ماسی فە، هوسا مەفرەزە ل مەها چریبا ئیک 1977 بو لئینزینی بەرەف وان دھەرا دچن بریاری ددەن جەیی دەست نیشانکری گوندی بلاسیاری بیت و دەستریژی لێ بکەن، ل دەستپیک زەعیم عەلی نارپجیکە دانایی و دچیتە د زریپوشی دا و پینچ سەربازان دکوژیت و چەکی وان دراکەن، د پلانا وان دابوو کو پینشەرگە دریکا بالوکا و تروانش دا بمین ئەگەر سەربازین سریا تروانش و بالوکا د هەوارا وان بەین لیدی پلانا وان دا هیرشی ببەنە سەر هوسا هاریکاری ژ هەردوو سریا هاتن و پینشەرگەیا ریک لێ گرتن و بۆ مائی نیف سەعەتی شەر بەردەوام تا پینشەرگەیا خو فەکیشای (چاقپیکەفتن دگەل: عەلی، پیرمام، 9 ئادارا 2024؛ چاقپیکەفتن دگەل: نێروە، دھوک، 3 ئادارا 2024).

34. چالاکیین پینشەرگەیا ل بازیری مویسل: مەفرەز مەین هەریما ئیک د سال 1977 دا دوو کرداران ل نابقویا میسل

ریکا پارتا بە عەسا عەرەبی (یەوانلی، ۲۰۱۴، ص ۱۳۳)، و دگەل هندی فشارەکا زۆر ئیخستنیو سەر کوردان کو ببه بە عەسی و ریک نەدا چ کەسا پەپوهندیی ب پارتەکادی بکەن و هەر کەسی ببیتە بە عەسی دئ بەلیننامەیکە ئیمزا کەت کو نابیت ل بریارا خو بزفریت و ئەگەر هات و وەلی هات دئ سزایی وان سیداردەدان بیت و هەر وەسا ئەگەر هات وی کەسی پێشتر پەپوهندی ب پارتەکا دی هەبیت و ئاشکەرا نەکر بیت دئ هەمان سزا وەرگرت (نێروە، ۲۰۲۲، ۵۰)، راستە کومەکا پارتین دی هەبوون بەلی بتنی ناف بوون و مافی ریکخستن و چالاکیان بەشدارێ د حکومەتی دا نەبوو بتنی دراگە هاندنی دا دەهاتە بە لاف کرن ژوان پارتا شیوعی یا عیراقی کو ئیک وەزارەت هەبوو د حکومەتی دا بەلی بئی هەبوونا چ مافین سیاسی و هەر وەسا مافی هەبوونا بنگەهین گریادی ب پارتی فە یان هێچ ریکخستەکی نەبوو (وانلی، ۲۰۱۴، ص ۱۳۳؛ رییاز، ۲۰۰۷، ل ۴)، یا دیارە پەپوهندیین هەردوو پارتان د نەخوش بوون کو د بەلگەنامەیکە نەینی ل ۱۲ ی گولانا ۱۹۷۵ یا پارتا بە عەس بو کاروبارین دەر فە دا هاتیە دیار کرن کو دقیت پارتا بە عەس یا هشیار بیت د لقینین شو عیبیان دا بتایبەت پەپوهندیین وان دگەل کوردین دوژمنین بە عەسا مەبەست ژئ پارتی دیموکراتی کوردستانە کو وان چالاکی ل دەر فە عیراقی هەنە ب تابیەت ل وولاتین سسوشیالیستی (کتاب منظمة الحزب البعث، ۱۹۷۵/۵/۱۲، الرقم ۱۵۰۴/۵).

ویا گریادی ب کوردان فە بە عەسیان ریک دابوو ب هەبوونا چەند پارتەکی ل اواز ژوان:

۱- پارتی دیموکراتی کوردستان کو خو ژ پارتی جودا کربوو و سکر تیری وئ عەزیز رشید ئاکرەمی یئ بەر نیاس (پیشکار عەزیز عەقراوی) بوو، فئ پارتی بنگەهەک ل باژیری هەولیری هەبوو بەلی بئی هەبوونا چ ریکخستن و چالاکیان ب دگەل هندی رۆژنامەیا التاخی ل بەغداد دەر دکر زمان حالی وئ بوو بەلی کار بوو پارتا بە عەس دکر.

۲- الحزب الثوري الكردستاني سکر تیری وئ عەبدولسەتار تاهیر شەریف بوو و ئەف پارتە ژ یا بەری خو لاواز تر بوو، و پارتەکا دی ئەوا عەبدوللا ئیسماعیل یئ بەر نیاس (مەلا ماتور) دامەزراندی دەهاتە نیاسین ب دیفە لانکا پارتا بە عەس (وانلی، ۲۰۱۴، ص ۱۳۳).

سەبارەت فئ چەند پارتا بە عەس د رۆژنامەیا زمانحالی خودا یا بناقی (الثورة) بە لاف کربوو کو هە ژ سالا ۱۹۷۴ بریار دایە پەپوهندیین خو بین سیابەتا ناخو گوهرینی تیدا بکەت و ریک نەدەنە هێچ لایەنین سیاسی بریار د حکومەتادا هەبن و سەبارەت پرسی نەرازیبوونی دیار کربوو (مسألة المعارضة لا وجود لها عندنا وليس معمولاً بها ولا نؤمن بها، پرسا نەرازیبوونی ل دەف مە نینە و کار پئ ناهینتە کرن و مە باوەری پئ نینە) (الثورة، ۱۲ ایلول ۱۹۷۴، ۲۴۸۷). وەسا دیار د بیت ئەف سیاسەتا بە عەسیان ل دۆر هەبوونا پارتین کوردی ژ بەر چەند ئەگەرەکان ژوان دا د راگە هاندنی دا بو کوردان دیار بکەن مە ریک دایە بو دامەزراندنا پارتین کوردی و هەر وەسا داسیاسین نەرازی د وان پارتا دا کوم بین و ل بن کونترولا وان بن.

سەرەرای فئ چەند پستی کومەکا ریکخستین پارتی دیموکراتی کوردستان ل باژیرین دھوک و ئامیدی هاتیە دەستەسەر کرن، ئەندامین لیژنەیین شەفەق و ناوچا دھوک بین مایە د باژیر و ناحییان دا بەردەوامی دا ریکخستین پارتی ول

شەریدا حەمید حەفزوللا سندی گولەیکە نارپیچی ب هەلە د هاقیت و ل ئەسمانی د پەقیت و دوی دەمییدا فوجا حکومەتی ل ناحیا قەسروکی روناھیا وئ دبین و دگەل هندی هەمان نارپیچی یا هاقیتی ئاگرئ پشتا نارپیچی یئ پێشمرگە عەبدولرحمان نەردنی بریندار دبیت ژ یاساین هاقیتنا گولەیا نارپیچی ئ ئەو کو پشت چەکی ۱۲ مەترا یا قالا بیت و حەمیدی هاقیت بئی بزانی پێشمرگە ل پشت وی هەنە یان نە؟ هەر چاوا بیت ژ بەر فان هەردوو ئەگەرەکان مەحمود نێزدی بریارا خو فەکیشانێ دا و ئیک راست پێشمرگە فەکیشانەن، بەلی حەمید حەفزوللا رازی نەبوو خو فەکیشیت و بەردەوام تەفە دکر و زەعیم عەلی و زێرەقان نێروە و غەفور مەخموری ناچار بوون ب مینە دگەلدا گولەیکە نارپیچی ژ لای گوندی هات و ب سەر و چاقین حەمید حەفزوللا کەت ئیک راست دمریت، هوسا دەمی ئەف کومە گیروو بووین مراد کیستە و مستەفا کیستە و صادق عومەر هەوارا وان هاتن و پیکفە تەرمی کوشتی ژ گوندی دیر بیخن، و پێشمرگە نەدشیان تەرمی وی ببەنە چیا بئ خیری و ژ بەر کو هیزین حکومەتی ب عەردی و ئەسمانی دیف وان کەتن ناچار بوون ل پشت چیا بئ چاپانکی ل گوندی شێخکی د ئاخیدا ب فەشیرن (چاقینکەفتن دگەل: عەلی، پیرمام، ۹ ئادارا ۲۰۲۴)، هەژبە دیار بکەن کو پێشمرگەیک دگەل وان بوو ب ناقتی حەسینی فەیروزی شەرفانی ل ویری وان دەنیلت و دگەهیتە هیزین حکومەتی و جەین بێنەفەدانین پێشمرگەیا ئاشکەرا دکەت و هەر وەسا گوری حەمید حەفزوللا ژئ نیشا وان ددەن و هیزین حکومەتی گوری فەدکەن داکو پشت راست بین ژ کوشتن وی پێشمرگە (چاقینکەفتن دگەل: زاویتە، زاویتە ۱، ۴ ئادارا ۲۰۲۴).

ل دەمی پێشمرگە ب فەگەر بین بو چیا بئ خیری کیشەیکە دی دگەفیتە بەر ریکا وان ئەوژی ئەگەر ب مینە دگوندان دا و رۆژ بەهلیت نەشین خو فەشیرن دئ کەفە دەستین حکومەتی و ئەگەر بەر فە چیا بئ خیری بچن دئ بەرئ سیدی گەهەنە بنارا چیا بئ جنکو وی دەمی دەم ژمیر دوو یئ شەفئ بوو پستی دان و ستانەکا کورت دنافەرا ئیکودو دا کرین بریار دان بەر فە چیا بچن و دروست ل بەرئ سیدی گەهشتن و ئیک راست هەلیکوپتەری سنی هاتنە هەنداف سەری وان و پێشمرگەیا جەمەدانین خو ل سەری خو کرن و خو درێژ کرن و چەکی خو دانانە بن جەستەیی خو دا نە بریسقیت، هەلیکوپتەر بو ماوی چل و پینچ دەقیقا دەمینتە هەندافی وان و پستی نەشین ببین دەینە فەکیشان، پێشمرگەیین بەشدار بووین دقئ کردارێ دیار دکن خو ئەف چل پینچ دەقیقا ئیک ژ زەحمەترین رۆژانین مەبوون د شۆرەشی دا (چاقینکەفتن دگەل: عەلی، پیرمام، ۹ ئادارا ۲۰۲۴؛ چاقینکەفتن دگەل: نێروە، دھوک، ۳ ئادارا ۲۰۲۴).

۳. ریکخستین نەینی بین پارتی دیموکراتی کوردستان و چارەنقیسی ئەوان:

پارتا بە عەس دەهاتە هژمارتن پارتا ئیکانە د حکومەتا عیراقی یا وی سەردەمی و لق و بنگەه ل هەمی باژیر و باژیرکین کوردستانێ هە بوون و بئەمامی کونترول ل سەر دام و دەزگەهین حکومی کربوو کو پتریا دیوارین دامو دەزگەهین ل کوردستانێ دروشمئ ل سەر نقیسیبوو: " طریقنا فی النضال هو طریق البعث العربی الاشتراکی" ب مانا ریکا مە بو خەباتی

داني دانپيداني ل سهر ريکخراوين ديتر دکمت (چاڤيکهفتن دگهل: عملو، زاخو، ۱۷ ئيلوولا ۲۰۲۳؛ چاڤيکهفتن دگهل: سندی، ۴، زاخو، ۱۷ ئيلوولا ۲۰۲۳)، قوناغا دوئ ل مهها نيساني کومهکا ريکخستينيان ل باژيري دهوکی دهينه دهستهسرکرن پشتي نيک ژ پيشمهرگهين پارتی ل دهشتا سلڤانهييان دهينه کوشتن و هيزين نهمي بهلگهناميهکا ئهئدامهتيا کومهکا ژ خهلکي باژيري في ديتن (چاڤيکهفتن دگهل: کاکه، دهوک، ۲۵ ئيلوولا ۲۰۲۴)، قوناغا سي يال دوماهيا مهها گولاني پتريا دهستهسرکريين سالا ۱۹۷۷ بوو، شايد حال ديار دکهن کو ئهئدامي لژنا ناوچا دهوک بي ترس چبوو يانهيا ماموستايان ل باژيري دهوکی و سروود ب مهلا مستهفا بارزاني و کورديني دگوتن و پشتي هيزين نهمي دهستهسرکري و ساخو دا ديارکرن کوي بي هوشه ل ژير کارتیکرنا مهی قهي و پشتي هاتيه نازادکرن ئاسايشا بهعسييا ديفچوون ل سهر کرن تا شيبان ئاشکرا بکهن و پشتي ئهشکهنجهدانهکا زور و مکي بين بهري خو دان پيدان لسهر همکارين خو کرن و لژنا دهوک و ريکخراوا زاويته ئاشکرا دبن(چاڤيکهفتن دگهل: زاويته، ۳، زاويته، ۴ ئيلوولا ۲۰۲۴).

ئاسايشا بهعسييان ل پاريزگهها دهوکی تا دوماهيا مهها خيزراني هژمارهکا زور يا کهسان ل قهزا دهوک و زاخو دهستهسر کرن، ورهوانه ي دادگهها لهشکري (دهستهيا ديفچوونا تايهت) ل کهرکوي کرن، ديدهفان ديار دکهن کو د ليکوليني دا ژبلي نهشکهنجهداني سياسهتا سهدا برني ب کار دينا دگهل ژ دوو گونديين عهشیرما مزيريا کو ژوان پيديمي و زاويتهيي بوون، کو د ديفچووني دا بو پيديهيا دياردکرن کو زاويتهيا دانپيدان يي ل سهروان کري و بهروفازي کو ديبته نهگهر ههغه ژخهلکي زاويته بهينه دهستهسرکرن (چاڤيکهفتن دگهل، ليناڤاي، دهوک، ۱۸ ئيلوولا ۲۰۲۴؛ چاڤيکهفتن دگهل: زاويته، ۱، ۴ ئيلوولا ۲۰۲۴)، گرتييين کورد دقي قوناغيدا سزا لدويڤ ليرسين و ديفچوونا ئاسايشي و پلهين وان پارتی ههين وهرگرتن، نهو کهسي دانپيدان کري کو ب چالاکييين لژنهيي دزاني و بي دهنک مايه پينچ سال و نيک ههيف يان شهش سال وهرگرتن، ههرکهسي دانپيدان ل سهر ئهئدامهتيا خو و کهسهکي دي کربا پازده سالا هاته حوکم کرن و يي دانپيدان ل سهر خو و دوو کهسان کربا بيست سالا سزا وهرگرت (چاڤيکهفتن دگهل: سندی، ۴، زاخو، ۱۷ ئيلوولا ۲۰۲۳، چاڤيکهفتن دگهل: ليناڤاي، دهوک، ۱۸ ئيلوولا ۲۰۲۴)، و ژمارهيا دهستهسرکريين پارتی بين في گهرئ بنتي ل پاريزگهها دهوکی (۶۸) ئهئدام بوون(صدی خبات، عدد، ۳، ايلول ۱۹۷۷) و ژبهر کو عهبولقادر عوسمان پيداوي بهرپرسي لژني بوو سزايي سیدارداني وهرگرت و دگهل محمود موحهمد غلبيشي ژبهرکو ئهئدامي لژني بوو ههمان سزا وهرگرت و ل ۱۷ ئيلوولا ۱۹۷۷ ل باژيري ميسل هاتنه سيداردان، ل ژبهر ههمان نهگهر عابد عهبولقادر زاويتهي و شهعبان موحهمد بهرواري ههمان سزا وهرگرت يي نيکي ل ۱ ئيلوولي سزايي وي هاته جييهجیکرن و يي دووماهيي ل ۲۱ ئيلوولي هاته سيداردان (خبات، عدد ۵۲۶، اذار ۱۹۷۸)، پشتي دادگهه کرن گرتييين دي ههمي بهرهف گرتبخانا نهو غريپ برن ژبو وهرگرتنا سزايي خولي نيک ژوان گرتيان ب نافي تاريق جهميل مزيري ل زينداني فه بهردوام ب نهيني فه دگهل ههڤالين خو باس ل خباتا پارتی و کوردينيي دکر ژبهر هندی جارمکادي فهگوهاستنه دادگههي ل

دهستپکاسالا ۱۹۷۷ همدوو لژنه کرنه نيک ب نافي لژنا ناوچا دهوک ب بهرپرسايهتيا عهبولقادر عوسمان پيداوي، و ئهئدامين وي نيک دهاتن ژ عابد عهبولقادر زاويتهي و شهعبان موحهمد بهرواري و محمود موحهمد غلبيشي، دقي قوناغيدا چالاکييين پارتی ژقوناغا بهري خو بهيزترييون بتايهت ل باژيري دهوکی و ناحيا زاويته، چونکي ههرچوار ئهئدامين لژني ئانجيين باژيري دهوکی بوون وتهکزا وان لسهر باژيري بوو، و ههروسا چونکي وهيسي ههدينه نوريگهها برينپيچي ل ناحيا زاويته ههيوو دقوناغا نيکي ياريکخستين لژنا شهفوق دا ژمارهکا نيکجار زور يا خهلکي ناحيي ريکخستيوون (چاڤيکهفتن دگهل: زاويته، ۱، زاويته، ۴ ئيلوولا ۲۰۲۴؛ چاڤيکهفتن دگهل: زاويته، ۲، زاويته، ۵ ئيلوولا ۲۰۲۴) و ههروسا دقي قوناغيدا قيادا موقهت ب راستهخو سهرپرستي ل سهر فان ريکخستين توي دکرن نهوژي ب ريکا کادرين پارتی موهستفا مزيري و صالح بامهني دهاته سهرپرستي کرن(چاڤيکهفتن دگهل: مزيري، دهوک، ۲۱ ئيلوولا ۲۰۲۲) و ههروسا ريکخستين وان گههسته باژيري زاخو و چوار ريکخراوين پارتی دامهزراندن ژوان ريکخراوا شير ب بهرپرسايتا فهخري مهلا رهمهزان و ريکخراوا ستير ب بهرپرسايتا عهبولقادر بشار سندی و ريکخراوا نازادي يونس صالح يونس بهرپرسي وي بوو و ريکخراوا مزگين يا گرتيادي ب خهلکي زاخو ل بهعداد چالاکي ئهئجام ددان ب بهرپرسايتا ئهمحمد جاسم (چاڤيکهفتن دگهل: سندی، ۴، زاخو، ۱۷ ئيلوولا ۲۰۲۳؛ چاڤيکهفتن دگهل: ههسني، زاخو، ۱۷ ئيلوولا ۲۰۲۳)، دقي قوناغي دا بهلافوک ب ريکا عومهرئ لهعلي دگههشتنه ئهئدامين پارتی ل زاخو و نهو بهلافوکه ل مالن مختارا و بهعسييا و جهين گشتي ب تايهت ل دوروبهريين پرا دهلال بهلاف دکرن، و دنيک د چالاکييين ل سالا ۱۹۷۷ وان کومهکا ژ ئهئدامين پارتی ل سهر پري تهغه ل هيزين نهمي کرن نهوين ب کاري زيرفائيني رادبوون (چاڤيکهفتن دگهل: رهسول، زاخو، ۶ ئيلوولا ۲۰۲۲).

پشتي ژمارا ريکخستينيان بهرهف زيدهبووني چووي چالاکييين خو گههاندنه باژيريين ميسل و بهعداد کو بریکا ئهئدامين خو ئسماعيل پشو وخيزانا وي قومري عهبولقادر بهلافوک ل دور دهنکو باسين پارتی و چالاکييين وان ل جهين گشتي و نهخوشخانهين ميسل بهلاف کرن و کومهکا ژوان گههاندنه دهستي ئهمحمد جاسم ل بهعداد ژبو بهلافکرني (چاڤيکهفتن دگهل: سندی، ۵، زاخو، ۷ ئيلوولا ۲۰۲۴)، و يادياره دقي قوناغيدا ژنان زي کارو چالاکي ئهئجام ددان ژوان بهري نوکه هاتيه ديارکرن قومري عهبولقادر و ههروسا ل باژيري دهوکی زي خوينکاريين ژن ئهئدامين پارتی بوون ل زانينگهها ميسل بهلافوکين پارتی بهلاف کرن کو ب نافي نهجات کاکه و نازمين سامي نهف چهنده ديبته نهگهر دهمي ئاشکرا بوونا في تورا پارتی ژن زي بهينه دهستهسرکرن (چاڤيکهفتن دگهل: کاکه، دهوک، ۲۵ ئيلوولا ۲۰۲۴).

پشتي ماوهيي کيمتر ژ سالهکي نهف تورا پارتی ئاشکرا ديبتي و ئهئدامين وي د سي قوناغين جودا دا دهينه دهستهسر کرن قوناغا نيکي کومهکا ريکخستينيان ل زاخو دهينه گرتن دهمي پوستهچيي ريکخراوا نازادي ل ئادارا ۱۹۷۷ ل ناحيا سهرسنگي خو رادهستي هيزين نهمي دکهن و دان پيداني ل سهر کارو چالاکييين ئهئجام داي دهت و نيک راست بهرپرسي ريکخراوي دهينه دهستهسرکرن ل ديفدا ل ژير نهشکهنجه

بوون (خەبات، ۲۰ ایلول ۱۹۷۶، عەددا ۵۲۸) ب زوری عەردی ئاکنجیان ژێ کرین کو پشتی ئاکنجین وان گوندان بەلگەنامەیا ئەردی ئیمزا بکەت دگەل دیار کرنا ناڤ و گوند و رووبەری ئەردی کو (۷۵۰) دینار بەیایی خانی و هەر دو نەمەک یا ئەردی ب (۱۰۰) دیناری عیراقی بوون (خەبات، عەددا ۵۳۶، اذار ۱۹۷۸)، و بنگەهی لیوایا ۱۹ دانانە ناحیا بیگوڤال دەڤەرا گولیا و فەوجەک دانا ناحیا کانی ماسێ ل بەرواری ژووری، و هەر ڤان دەڤەر ل ۱۵ خزیرائی تا ۱۵ ی تیرمەها ۱۹۷۸ هیلای دووی یان کو باشوری گوندین مە باس لیکری و دگەل وان گوندین دکەڤتە سەر سنوری عیراق-ئیران راکرن و رووبەری هیلای ئەڤ جار بەرفەرتر بو ژێی بەری خو کو بنتی ل دەڤەرا بەرواری ژووری پینجی و چوار گوند راکرن و شینست گوند ل دەڤەرا نێروه وریکان و دوسکی ژوریا (قائمة بأسماء القرى الكردية التي حرقت ودمرت من قبل الحكومة العراقية، ۱۹۷۸، من ارشيف الحزب الديمقراطي الكردستاني؛ چاڤینکەڤتن دگەل: بیدوهی، دھوک، ۸ تیرمەها ۲۰۲۳) و ئاکنجین ڤان گوندان برنە ناحیین نیزیکی قەزایان و نیزیکی بارمگایین بە عسیا و ب گوندین هەڤچەرخ (قرى العصرية) ناڤ کربوون و کوردان دگوتتی کومەلگەهین ب زوری هەر جارمکا ئەڤ جورە کوچرنا دەست پی کرنا هەڤچەک ڤەدکیشا تا ب لورین لەشکەری دڤەگواستن (صدی خەبات، اذار ۱۹۷۷، عەددا ۲)، سەبارەت کریارا کوچ کرنی بەرپرسەکی بالا د پارتا بە عەسدا تارق عەزیز و مەزیری لاوان نەعیم حەداد دیارکرن ئەڤ چەندە کارەکی بیدڤیبه ژ بەر بیڕین نەڤتی پیندڤی ب کریکارانە و ژبو پارستنا سنوری و هەروسا بازارێ ناڤخوی پیندڤی ب هیزا مروفی یه (جالیند، ۲۰۱۲، ۲۸۶) ئەگەر ئەڤ چەندە راستە بوچی بیدڤیبه ل سەر کوچبەری کورد بین ل وان دەڤەران ئاکنجی کری دەمی ژوی گوندی یان ناحیین دەرکەتبان بەلگەیا ری پیندانی (اوراق عدم التعرض) ژلایێ بەرپرسی ئەمەنی وەرگرتبا (خەبات، عەددا ۵۳۶، اذار ۱۹۷۸)، و یادیارە ئەڤی چەندئ ئارمانجیت لەشکەری و سیاسی د دیکەبوون دا بشین چاڤنیری ل سەر کوردان بکەن و دەڤەری نازاد دبن کونترولی دا بیتی (وانلی، ۲۰۱۴، ۱۲۶).

ژوان ریکارین حکومەتا بە عسیا هەولادین بکەنە ئاستەنگ بەرامبەر بزاقا رزگار یخووازا کوردی پرسا رهوشنیریا کوردی بوو، دەمی بریار داین خواندنگەهین خواندنا زمانێ کوردی بوو سالا خاندنی یا ۱۹۷۶-۱۹۷۷ بەینە گرتن و بگورن بوو زمانێ عەربە، کو ئەڤ چەندە ئیک ژ دەستکەڤتین ریکەڤتنامەیا ۱۱ ئادارا ۱۹۷۰ بوون لی پشتی شورش ژ ناڤچووی بریارا هەلومەشاندا وئ دا، هەژی یه دیار بکەین کو سالا خاندنی یا ۱۹۷۲-۱۹۷۳ ل پارێزگەها دھوکێ ژمارا خاندنگەهین خاندنا کوردی بین سەرەتایی و ناڤتجی و ئامادەیی (۱۸۶) بوون ژمارا خویندکاران دگەهشە (۲۲) هەزار و (۲۲۹)، و ل پشتی هەلومەشانین ژمارا وان بوون (۱۵) خاندنگەهین سەرەتایی (صدی خەبات، عەددا ۲، اذار ۱۹۷۷) ئیک دواناڤتجی ل هەمی پارێزگەهێ، کو دواناڤتجیا برابەتی بوو ل قوناغا دواناڤتجی پتیا خویندکارین پارێزگەها دھوک خو ڤەگواستنە ڤی دواناڤتجی و ژمارا وان یا بەری هنگی لیکدانی چوار دبیت، ل سالا خاندنی ۱۹۷۶-۱۹۷۷ ژمارا قوتابین وان دگەهە (۸۰۰) قوتابی، هەر چەندە بە عسی چاڤنیری بکەن توند ددانە سەر خویندکار و ماموستایین وئ و بەر دەوام سمینار ل سەر پارتایەتی و بە عسیبوون بووان دەهاتنە گوتن و هەروسا ژورمکا گرتی ل

کەر کوکی و ب تاوانا هندی کو خویندکاری زانکویا یاسای بوو و ئیک ژ مەرجین وەرگرتنی ل وی بەشی بیدڤیبه سیندا بە عسیاتی گوتبا لەورا دووبارە دادگەه کرن ل سالا ۱۹۷۸ سزایێ سیدارەدانی وەرگرت، (چاڤینکەڤتن دگەل: زاویتە ۲، زاویتە ۵، سی ئادارا ۲۰۲۴؛ چەند لاپەر مەکین پاراستی نە ژلایێ ژ ئەرشیڤ مەکتەبا سیاسی یا پارتی، ل ژێ ناڤ و نیشانین بیرومەری دامەزراندنی یهکیەتی قوتابیانی کوردستان- عیراق، ۱۹۸۰/۲/۱۸).

4. ریکارین پارتا بە عس بەرامبەر بزاقا نەتەوهییا کوردی:

ژ ئەگەری سیاسەتا توند یا حکومەتا عیراقی بەرامبەری خەلکی کوردستانی و بزاقا نەتەوهییا کوردی، حکومەتا عیراقی چەندین ریکار گرتتە بەر ژبو لاواز کرنا هەستی نەتەوهیاتی بی کوردان و ترسا وان ژ دووبارە سەر هەلدانا شورشێ، ژوان کوچرنا زوری و ب کومەل و ڤالا کرنا گوندین وان ژوان کو ل گولانا ۱۹۷۵ دەست ب ڤالا کرنا پتیا گوندین دەڤەرا مەزیری ژیری و گوندین دوروبەری قەزا شێخان کرن خەلکی وئ ڤەگەهاستنە گوندی مەندا ل بەر دەرش پشتی سی هەمیڤا جارمکادی ڤەگواستنە گوندی بەننن ل باژیری کەلمەک سەر ب پارێزگەها هەولێری ڤە و عەربین حەدیدی ل جەبی وان ئاکنجی کرن (چاڤینکەڤتن دگەل: ئەنروشی، دھوک، ۲۶ تیرمەها ۲۰۲۳)، بەری ڤی کرداری ژمارا ئاکنجین قەزا ئاکری (۳۰) هەزار کەس بوون پشتی وئ دبنە (۹۰) هەزار کەس ل دیف داتابین حکومەتی ژ بەر کو حکومەتی خەلکی دەڤەری ژ عەشیرەتا هەری و زیاری ئەوین دژی شورشیا ئەیلوولی ل میسل بوون زفراندنە سەر عەردی وان و دگەل وان (۵۰۰) خیزانین پینشەرگەهین کوچبەر ئاکنجی کرن (وانلی، ۲۰۱۴، ۲۸۳، ۱۰۷) و هەروسا دەمان دەمدا دەست ب راکرنا گوندین دەشتا سلێمانیان و زومار و باشوری ئاکری کرن (خەبات، عەددا ۵۲۸، ۲۰ ایلول ۱۹۷۶).

سەبارەت ترسا ئەوان ژ دووبارە ریکەستنن پارتایەتی ل دەڤەری حکومەتا عیراقی چەندین سزایین توند دانا بوونە بەر ئەوان پینشەرگە و کادری پارتی ئەوین پشتی ریکەڤتنامەیا جەزائیر خو رادەستی حکومەتی کرین و ئەڤ کەسە دناڤ کومەلگەهیدا ب (العاندون الی الصف الوطني، ئەوین زفرانە دناڤ ریزین نیشتمانی یا عیراقی) دا بوونە نیاسین و روژانە مەفرەزین ئەمەنی بین عیراقی ل هەمی گەر مەکین باژیر و ناحیین دەڤەری دگەریان و بیدڤی بوو (العاندون) د ئیک مەه دا دوو جار نامادەبوونا خو ل ریکەبەر بیەکا ئەمەنی یا حکومەتی نیزیکی جەبی لی ئاکنجی تومار کرنا (چاڤینکەڤتن دگەل: کوقلی، دھوک، ۲۵ تیرمەها ۲۰۲۳) هەر ئیکسەر پشتی شکەستنا ل بەهارا ۱۹۷۶ دەست ب کوچ کرنا پینشەرگە و کادری پارتی بین ڤە هەبوون د شورشیا ئەیلوولی دا بوو باشوری عیراقی و دا بەش کرنا سەر قەزا و ناحیین وان (ئیسماعیل، ۲۰۱۹، ۱۲۰) کو ئەڤ کوچ کرنا ی ب تاکە کەسان ڤە گریدی بوو نە ب عەردی ڤە، هوسا دیار دبیت کو پلانا حکومەتا عیراقی ئەو بوو هەر ریکەکەکا هەبیت کوردان دیر کەن ژ سەر هەلدانا شورشەکا نوی. چونکی پشتی ڤی پینگافێ پینگافەکا دیتر یا راکرنا گوندان و راگواستنا وان دەستپیکر ئەوژی ل ۱۶ ی تەباخا ۱۹۷۶ ب راکرنا هیلای ئیکێ یا گوندین دکەڤتە سەر سنوری عیراق- توركیا بین دەڤەرا گولی و سندی و بەرواری ژووری و نێروه ریکان کو ئەڤ دەڤەره د شورشیا ئەیلوولیدا ئەردین نازاد

ئەنداز یاران نامەیک لژیر ناڤی (الصرخة، گازی) بۆ چەندین ریکخراوین مروفاییتی ل ئەوروپا ھنارتن و ل ۱۴ ی مەھی ئازانسا روتەرز یا بریتانی ئەف دەن گو باسە بە لاف کەرن و دەنگی وان ل ئیزگی دەنگی کوردستان ل ھەرک و بیداف ھاتە بە لاف کەرن و ھەروەسا نامە بۆ رۆژنامە و رادیوین عێراقی ھنارتن چ بەر سڤ ژ لایئ حکومەتی ڤە نەبوو، ھوسا ب پشنیارا ئەنداز یاری میسری نامەیک ل ۲۳ ی کانوونا ئیک ئیک بۆ مالباتا خول میسری فریکر (خەبات، آزار ۱۹۷۸، العدد ۵۳۶؛ چاڤیکەفتن دگەل: سگیری ۱، دھوک، ۲۱ تەباخا ۲۰۲۴) و تیدا دیار کەرن ل ۲۹ ی چریا ئیک ئیک ژ لایئ پشمرگەین پارتی دیموکراتی کوردستان ھاتینە گرتن و حکومەتا عێراقی ژ پویتە پێ نەدایە و داخا زین وان ب جە نا ئین و ھەروەسا دیار دگەت کو ئەگەری پویتە نەدانا حکومەتی ب وان دان پینەدانا حکومەتی یە ب شورش کوردی و داخا زین ژ مالباتا خو دگەت کو ببە ناو بژیوی دگەل حکومەتا عێراقی ژ بۆ جە ئینانا داخا زین پارتی (رسالە المهندس: صلاح الدین محمد عبدالحافظ و ماهر احمد الحشای، ۱۹۷۷/۱۲/۲۳، فی خەبات، آزار ۱۹۷۸، ۵۳۶)، ب ڤی چەندئ حکومەت ناچار دبیت دان و ستاندنا دگەل ھەریما ئیک بکەن و ماجد بەگ کەسەکی خەلکی چەلی ب ناڤی موحەمەد ھیرو فریکرە فەر جاکانی ماسی ژ بۆ دیار کەرن داخا زین وان کو پیک دەھاتن ژ، ئیک: بەردانا چوار دە ژ خەلکی سفیل ژ ژن و زەلامان پین گوندئ بناڤی کو ل ھیرشا بەرا ۱۹۷۷ ھاتبوونە دەستە سەر کەرن و وی دەمی ل دەستیا دیڤچوونئ ل کەروکی بوون، دوو: دانا ۸۵ ھزار دولا زین ئەمریکی ژ لایئ حکومەتی ڤە، سئ: گەماروویا ئابووری ل سەر دەڤە زین چیا ئیک راکەن، داخا زین دوماھی بیا تەکەم ل سەر ھاتیە کەرن ئەبوو کو بۆ حکومەتی دیار کەرن بەردانا ڤان ئەنداز یاران نیما پارتی ناشتی یە ھوسا داخا زان دان و ستاندنا سیاسی کەرن دگەل حکومەتی (چاڤیکەفتن دگەل: نیرووی، دھوک، ۳ نادارا ۲۰۲۴).

ب ڤی چەندئ ل مەھا نادارا ۱۹۷۸ ھەردوو لا گەھشتە ریککەفتنی و ل دیڤ داخا زین ھەریما ئیک گەلی ڤەقی دەست نیشان کەرن ئیخسیران لیک بگورن و پرا بلبل دناڤەرا دەڤەرا نیرووی و بەرواری ژووری کەرنە سنور دا کو نەشین ب ریکا ئەسمانی و عەردی ھیرشی بکەنە سەر و ھەروەسا ژمارەکا زور یا پشمرگەیا ل وان چیا خو نامە کەربوون ئەگەر ھات و زیدەگافیەک ژ لایئ ھیزین حکومەتی بەیتە کەرن دا دەستریژی لئ بکەن، ھەرچاوا بیت شاندئ حکومەتی ب سەر و کاتیا پشەنگ عەبدوللا ئەحمەد ناغا زیاری و دگەل مالباتا ھەردوو ئەنداز یاران چوار فرۆکە پین کومانو ل ئەسمانی زیرەقانی دکرن بەرامبەری ھندئ شاندئ پارتی ب سەر و کاتیا ماجد بەگ و مەفرەزیا ئەف کەردارە ئەنجام دا ب ل جەئ دەست نیشان کەری نامەبوون و ژ داخا زین پارتی خالا ئیک و دووی ھاتنە بجە ئینان و دگەل ھندئ بابئ ئەنداز یاری میسری ژ لایئ خو ۱۸ ھزار دیناری عێراقی پشکشی پشمرگەیا کەرن و لئ ھەردوو خالین دوماھی پشک گۆھ ھاقین و دیدەڤان و سا دیار دگەن کو پشکی ڤی کرداری دەنگ و باسئ شورشئ بشیوکی بەفرەھ تر ل وولاتین عەرمی دا بە لاف دبیت ب تاییەت ل عێراق و میسری (چاڤیکەفتن دگەل: عەلی، پیرام، ۹ نادارا ۲۰۲۴؛ چاڤیکەفتن دگەل: نیرووی، دھوک، ۳ نادارا ۲۰۲۴).

خاندنگەھی ھەبوو دوسەیا ھەمی خویندکار و ماموستایا ھەبوون و رۆژانە پینان لئ نۆی دکرن لئ دگەل ھندئ نامادەیا براییەتی دبیتە جەئ ریکخستین نەینی بین پارتین کوردی ب تاییەت پارتی (چاڤیکەفتن دگەل: کوڤلی، دھوک، ۲۵ ی تیرمەھا ۲۰۲۳)، حکومەتا عێراقی لئور ڤی چەندئ دیار کەرن کو قوتایی و خیزانین وان گازنە ل سەر خاندنا زاراقی سورانی ھەنە و بۆ خویندکاری ئەف زاراقە ی ب زحمەتە (صدی خەبات، عدد ۲، آزار ۱۹۷۷). ھەروەسا حکومەتا بەعسی یا چەندین ریکارین دی گرتنە بەر ژ بۆ کیمکەرن نەشی کوردان ژوان ئەو بوو بریار دان ھەر مارە کەرنەکا بەیتە ئەنجام دان دناڤەرا کچەکا کورد و کورەکی عەرب و بەروڤازی دئ ھینە خەلاتکەرن ب کوژمی پینج سەد دیناران (صدی خەبات، عدد ۱، تشرین الاول ۱۹۷۶).

5. کارڤەدانین ھەریما ئیک بەرامبەر ھەلوپستی حکومەتا عێراقی دژی شورش کوردی

1.5. گرنا ئەنداز یارین حکومەتی ژ لایئ پشمرگەیا ڤە:

ھەر ژ دەست نیک سەر ھەلدانا شورشئ حکومەتا عێراقی ریک نەدا دەنگ و باسین شورشئ دناڤ گەلی عێراقی دا و وولاتین جیھانی بە لافە ببیت، سەر کەردایەتیا شورشئ چەندین چالاکي ئەنجام دان ژ بۆ کارڤەدانەکا نیڤ دەولەتی و ناڤوویی پەیدا بکەن داکو فشارئ ب داننە سەر حکومەتا عێراقی زیندانین سیاسی بین کورد بەیتە بەردان و ژ لایەکی دی ڤە سەر ھەلدانا شورشئ بەیتە راکەھاندن (جریدە خەبات، ۱۹۷۶/۷/۱، العدد ۵۲۷؛ خەبات، آزار ۱۹۷۸، العدد ۵۳۶)، ئیک ژوان کردارن گرتنا دوو ئەنداز یاران بوون کو ئیک ژوان خەلکی وولاتئ میسری بوو ب ناڤی سەلاحەدین موحەمەد عەبدولحافظ بوو و یی دی خەلکی باژیری میسل بوو ب ناڤی ماهر ئەحمەد ئەلحەشاوی بوو، کوما مەفرەزە مین بەر پیرس ل دەڤەرا نیرووی و نەیلی و بەر پرسیا پتیا زەعیم عەلی پلان دانان ژ بوو ھندئ دەستە سەر کەرن ستافی حکومەتا عێراقی، دوو دەمییدا دا ریکەکا لەشکەری دناڤەرا دەڤەرا بەرواری بۆ ناخیا بیو ل دەڤەرا نیروویا دروست دکرن، ھوسا ل ۲۸ ی چریا ئیک ۱۹۷۷ ژ بۆ دانانا پلانئ دچنە سەرئ رەشە و زیرەقانی وی ستافی دگەن (خەبات، آزار ۱۹۷۸، العدد ۵۳۶؛ چاڤیکەفتن دگەل: نیرووی، دھوک، ۳ نادارا ۲۰۲۴) پلان دانان کو ل دەمی زفرینا کاروانئ وان ل چەپا سەرئ رەشە ژ بەر کو یا بزحمەتە لئ ب زفرن دەست نیشان کەرن ژ بوو دەر لیدانی، ب ڤی چەندئ ل رۆژا پاشتر ۲۹ ی مەھی ل دەمی نیقاری ڤەگەریانا وان ل دەمی دەست نیشان کەری پشمرگەیا ھیرش کەرن سەر (۲۱) کەس ژ ئەنداز یار و سەرباز و ئەفسەر و کەریکاران دەستە سەر کەرن، و حەفت تەڤەنگین کلاشینکوف و دگەل پەرشوتەکی ب دەست خوڤە ئینان و زیلەکا لەشکەری و دوو ترومبیلین جیب ژ کار ئیخستن، پشکی دیڤچوون ل سەر ناسنامین وان کرین ھەمی نازاد کەرن بتئ ھەردوو ئەنداز یار ھیلان و رادەستی ماجد بەگئ چەلی کەرن و مەفرەزیا ناڤیری خول گوندئ سیری ل دەڤەرا نەیلی ڤەشارتن و بۆ ماوئ چەند رۆژان ھیزین حکومەتی ل دەڤەری بە لافە بوون نەشیان چ ببین، وپشکی کومبوونا ماجد بەگئ و سەر کەردایەتیا ھەریما ئیک بریار دان ھەردوو ئەنداز یاران بکەنە کارتا فشارئ ل سەر حکومەتی ژ بوو ب جە ئینانا داخا زین وان (چاڤیکەفتن دگەل: عەلی، پیرام، ۹ نادارا ۲۰۲۴؛ چاڤیکەفتن دگەل: سگیری ۱، دھوک، ۲۱ تەباخا ۲۰۲۴)، ل ۳ ی چریا دووی ۱۹۷۷

2.5. ئەنجامدانا پەقینا ل بەغدا ژلای پێشمەرگەیین هەرێما نیک:

پارتی چەندین کار ئەنجام دان ژبو راکههاندنا شورەشی وەک بەری نوکه هاته دیارکرن کو حکومەتا عێراقی هەمی هەولان کرن ئەف راکههاندنە بەلاف نەبیت، بەری نوکه هاته دیارکرن کو پارتی ریکخستنتین خو بین نەیننی ل بەغداد ژی نوێ کر بوون مەرم ژئ ئەنجام دانا چەندین چالاکیا بوو، ژوان هەارتنا کادرین خو بین بسپورین ئەقەمەننی ژبو ئەنجام دانا پەقینا ل بنگههین بەعسیان، عەبدولرحمان حەمدی سگیزی نیک ژوان بسپوران بوو کول دوماهییا سالا 1977 ژلای جەهەر نامق قە هاته راسپاردن ژ بو ئەنجام دانا فی کاری، هوسا فوناد میرانی و زەعیم عەلی کاروبارین وی درست کرن ژ ئەقەمەنی و ئاگەهدار کرنا تورەکا ریکخستنی ل بەغداد (چاقپیکهفتن دگهل: ئورە، دھوک، 14 ی چرییا دوو 2022)، ل دەست پیکێ عەبدولرحمان ژ گوندی سگیزی بەرف بەغدا چوو و دشیت دوو پەقینا ئەنجام بەت ل تەنیشت بنگههین ئاسایشا بەعسیان، لی ژبەر کوزوریا ب زحمەت بوو ئەنجام دانا فی کاری، عەبدولرحمان ناچار بوو بخو پیلانەکا نوێ بدانیت ژوان خو کرە دوستی ئاسایشا بەعسیان ل ئامیدی وەسا دناف خەلکی دا بەلاف بوو کو ئەقە کەسی حکومەتی یە وەهروسا خیشکا خو یا سازدە سالی ب نافی فەوزییا سگیزی دگهل خو بر دا هاریکاریا وی بکەت و خالا دوماهیێ خارنگههەک ل بەغدا قەکر دا بو ئاسایشی دیار بیت خو بو مەبەستا کاری ل بەغدا یە ، شیا ب ریکا فەوزییا یی بەلافوکین پارتی و رمانە و پیدفین تەقەمەنیا ببەتە بەغدا ژبەرکو فەوزییا ژن بوو ل خالین پشکینینی ب ساناھی دەرباز دبوو، بو جارا دوماهیێ عەبدولرحمان بەقین ئەنجام داین (چاقپیکهفتن دگهل: سگیزی، دھوک 2، 12 ی تیرمەها 2023؛ چاقپیکهفتن دگهل: دیرەشی، دھوک، 22 ی تەباخا 2024) ل هافینا سالا 1978 بوو کو پینچ پەقین ئامادە کر بوون نیک ل تیزیک خالا پشکینینی ل و مزارەتا بەرگری یا عێراقی ئەنجام دا و دوو ل بارهگایی ئاسایشا بەعسیان ل جادا رشید ئەنجام دان لی پشتی بەقینا چواری سەر نەگرتی، ل 21 ی تیرمەھی ل دەمی ئامادەکرنا تەقەمەنی یا پینجی ب وی قە د پەقیت و دمریت، لئیرە دیار نەبوویە کا بەری پەقینی ئاشکەرا ببو و وی مین بخو قە پەقاندی یە یان ژی ب خەلمەتی پەقی یە چنکو فەوزییا یا خیشکا وی دبیزیت گەلەک جارا عەبدولرحمانی دگوت (ئەز چجارا ناکەشمە دەستی بەعسییا چنکو ئەگەر ئەس ئاشکەرا بووم دی مینەکی ب جەستەیی خو قە بەقینم)، هەرچاوا بیت حکومەتا عێراقی هزر نەدکر کو پارتی دی شیت فأن جورە پەقینا بکەت ژبەر هندی حکومەتا سوریا ب فأن کریاران هاته تاوانبار کرن و مەزیرئ دەر قە بی عێراقی سەعدون حەمادی ل ویلایەتین نیکگرتی حکومەتا سوریا تاوانبار کر بوون، هەرچاوا بیت پشتی بەقینا پینجی تورەیا پارتی ب فی کاری رابوون ئاشکەرا بوون و دوازدە کەس هاتنە دەستە سەرکرن ژوان عەبدولعەزیز نیسلام نزیوێ کو ل روژین دەستپیکێ ل ژیر ئەشکەنجەدانی دمریت و ئەنومەر قومری بەرواری سزایی هەتا هەتایی زیندان وەرگرت و نیحسان سماویل بەرواری و ئەحمەد حسین سەرگەلی و موحەمەد بامەرنی و فەوزییا سگیزی سزایی سیداردانی وەرگرتن لی ژبەرکو فەزیا ژیی وئ د بن هەژدە سالی بوو سزایی وئ دبیتە زیندانا هەتا هەتایی (چاقپیکهفتن دگهل: سگیزی 2، دھوک، 12 ی تیرمەها 2023).

6. ئەنجام

پشتی ئەنجام دانا قەکولینی دیاربوویە پارتی دیموکراتی کوردستان ژبو درێژپیدانا شورەشا ئەیلوولی دەست ب شورەشەکا نوێ ل سەر سیستەمی شەری پارتیزانی کرن کو بریار دان ل دەقەرا بەهیدیان دەست پینکەن کو ژپینش دامەزراندنا قیادا موقەت هەر ژ خیزرانا 1975 ل باژیر و گوندین بەهیدیان دەست ب ریکخستنا کر بوون، پشتی دەستپیکرنا شەری دژی حکومەتی پێشمەرگەیین پارتی هیرش دبرنە سەر رەببە و فەوجین حکومەتی و بەرامبەری هندی د سالتین 1976-1978 حکومەتی نیک هیرش بریە سەر بنگههین پێشمەرگەیا کو ل گولانا 1977 هیرشەکا بەرفرەه برنە سەر بنگههین بلمبیری و گوڤکی و هەروەسا پێشمەرگەیان دقا هیرشادا هەولان کرینە ریکێ ژ وان ریکارین حکومەتا بەغدا دژی خەلکی بەهیدیان ئەنجامداین بکەن ژ راکرنا گوندین سەر سنورین تورکیا-عیراق و سزادانا ئەندامین پارتی ژ دەستەسەرکرن و کوشتن و سیدارەدانا وان کو ژبو بەدەست ئینانا مافین نەتەوییا کوردی چالاکیین لەشکەری و سیاسی ئەنجامداین، دگهل هندی حکومەتی هەولانین رژد ئەنجامداینە ژبو دەنگوباسی شورەشا کوردی ل عیراق و وولاتین دەوروبەر نەهیتە راکههاندن ژبەر هندی پێشمەرگەیان چالاکیین جودا جودا ل چەندین دەقەری عێراقی ئەنجامداینە ژ بو راکههاندنا شورەشی.

7. لیستا ژیدەران

1.7. بەلگەنامە بین نەرشیفی پارتی دیموکراتی کوردستان:

1.1.7. بەلگەنامە بین بزمانی کوردی

- بیرومەری دامەزراندنی یەکیەتی قوتابانی کوردستان-عیراق، 1980/2/18.

2.1.7. بەلگەنامە بین بزمانی عەرەبی:

- کتاب منظمة الحزب البعث، 1975/5/12، الرقم 1504/5.

- قائمة بأسماء القرى الكردية التي حرکت ودمرت من قبل الحكومة العراقية، 1978.

- البلاغات العسكرية، رقم (3، 4، 9، 10)، اواسط تموز 1976، 24 ايار 1977.

2.7. روژنامە و گوڤار:

1.2.7. روژنامەیین بزمانی عەرەبی:

- خەبات، 1976/7/1، العدد 27

- الثورة، 12 ايلول 1974، 2487

- خەبات، 20 ايلول 1976، عدد 28

- خەبات، آذار 1978، العدد 36

- خەبات، ايار 1977، عدد 35

- صدی خەبات، آيار 1978، عدد 4

- صدی خەبات، تشرین الاول 1976، العدد 1

- صدی خەبات، عدد 2، آذار 1977

- صدی خەبات، عدد 3، ايلول 1977

2.2.7. گوڤار:

- پەيامی ئەیلول، تەموزا 2011، ژمارە 21

3.7. پەرتووک:

1.3.7. پەرتوکین بزمانی کوردی:

- بارزانی 1، مسعود، 2021، بارزانی و بزوتتەوی رزگار یخوازی کورد

شورشی گولان 1975-1990، ب.ج، بەرگی چاری، بەشی نیکێ.

- گەوهەری، حامید، 2020، قیادە مەقەت، هەریمی کوردستان.

- ریزاز، 2007، قەندیل بەغداي هەژاند، چ 3، هەولێر.

- نێروهی، عهلی تهتەر، 2019، بزافێ رزگار یخوازی نهمهویی کورد له کوردستانی عێراق له سالا هکانی جهنگی عێراق-ئێران دا (1980 - 1988)، 2، دهوک.
- نیسماعیل، محهمهد عهلی، 2019، بیرمه به کانه هفتا سال تهمن وزیاتر له نیو سهده خهبات.
- 2.3.7. پهرتوکین بزمانی عهرهیی:**
- جیرارد، جالباند، 2013، شعب بدون وطن الکرد و کردستان، اربیل.
- رمضان، هاشم، 2005، المحترقون الکرد: الحیاة والموت، اربیل.
- وانلی، عصمت شریف، 2014، من مذکرات عصمت شریف وانلی، السلیمانیه.
- 4.7. نامهین ماستهری بزمانی کوردی:**
- بالهکی، شوان حسین شنیک، 2016، جهوه نامق سالم 1946-2011. ژیان و بهرهم و رۆلی سیاسی، زانکوی سوران.
- 5.7. چاڤپیکهفتن:**
- باوانی، رشید، 6ی ئادارا 2024، دهوک، 1956.
- بوسهلی، محهمهد خالد، 16ی ئهیلوولا 2021، زاخو، 1946.
- بهرواری، عبیدولسهلام، 8ی چریبا ئیکێ 2022، ههولێر، 1950.
- پیندای، عبیدولرحمان عوسمان، 19ی ئادارا 2022، دهوک، 1946.
- دیرمشی، حسین، 22ی تهباخا 2024، دهوک، 1954.
- رهسول، عبیدولرحمان، 6ی ئهیلوولا 2022، زاخو، 1954.
- زاویتهی 1، جمال تهیب، 4ی ئادارا 2024، زاویته، 1953.
- زاویتهی 2، سهید سالج، 5ی ئادارا 2024، زاویته، 1949.
- زاویتهی 3، فارس تهوفیق، 4ی ئادارا 2024، زاویته، 1950.
- سگیزی 1، کوردو، 21 تهباخا 2023، دهوک، 1957.
- سگیزی 2، فهوزیبا همدی، 12ی تیرمهها 2023، دهوک، 1961.
- سنډی 1، حمید شهرف، 7ی ئادارا 2024، زاخو، 1945.
- سنډی 2، محهمهد موسا، 6ی ئادارا 2024، دهوک، 1952.
- سنډی 3، عیسا ئهمهد شهمو، 3ی ئادارا 2024، دهوک، 1950.
- سنډی 4، عبیدوللا بشار، 17ی ئهیلوولا 2023، زاخو، 1954.
- سنډی 5، قومری عبیدوللا، 7ی ئادارا 2024، زاخو، 1952.
- سهرنی، زیدان هادی، 3ی ئادارا 2024، دهوک، 1956.
- سالج، عبیدوللا، 1ی ئادارا 2022، دهوک، 1952.
- عبهیی، عزیر سهعید، 6ی ئادارا 2024، دهوک، 1960.
- عهلو، حزنی مراد، 17ی ئهیلوولا 2023، زاخو، 1950.
- عهلی، زهعیم، 9ی ئادارا 2024، پیرمام، 1949.
- کاکه، نهجات محهمهد، 25ی شوپاتا 2024، دهوک، 1957.
- کوڤلی، محهمهد نهمین، 25 تیرمهها 2023، دهوک، 1951.
- کهشانی، عبیدولکههریم فهرحان، 7ی ئادارا 2024، زاخو، 1951.
- گوندکی، عبیدولرحمان، 3ی ئادارا 2024، دهوک، 1946.
- لیناقای، محهمهد عهلی، 18ی شوپاتا 2024، دهوک، 1953.
- مزیری، مستهفا، 21ی ئهیلوولا 2022، دهوک، 1951.
- میرانی، شههاب ئهمهد، 1ی حزیرانا 2022، دهوک، 1951.
- نێروهی، زیرهقان، 3ی ئادارا 2024، دهوک، 1957.
- ههسنی، سهعید خلیل، 17ی ئهیلوولا 2023، زاخو، 1951.
- بیدوهی، ئهمهد عبیدوللا، 8ی تیرمهها 2023، دهوک، 1939.
- ئورهی، سادق نهمین، 14ی چریبا دووئ 2022، دهوک، 1956.
- ئهزیشی، لهزگین محهمهد، 26ی تیرمهها 2023، دهوک، 1963.

پهراویز:

(1) ئهسهعد خوشهفی رولهکی گرنگ ههجو ژ بو پهیومندی کرنا کوردین توركیا و هاریکاریا وان ژبو نامادهکاریین شورشی چونکی د شورشا نهیلوولی دا ناقبری بهرپرسی لهشکرئ نیک بوو ل دهقرا بهههینان و بنگههئ وی ل دهقرا بهرواری بالا بوو نیزیك سنورئ عێراق-توركیا. بو پتر بیزانینا لسه ئهسهعد خوشهفی و لهشکرئ نیک بنیره: سهرنی، هوژرین مسعود، 2018.

(2) کومهته ژ کوما-تایی هاتیه مهههست ژئ چیاپهکی ههسکه ههمی کهفر و بهره شیشن، مزووری، 2022، 59.

قيام ثورة كولان في بهدينان وتطوراتها

(1976-1978)

دراسة تاريخية

الخلاصة:

تعد ثورة كولان في بهدينان حدثاً بارزاً في التاريخ القومي الكردي. فبعد نكسة ثورة أيلول في آذار 1975، بذل الحزب الديمقراطي الكردستاني جهوداً كبيرة على عدة مراحل لتأسيس القيادة المؤقتة في منطقة بهدينان استعداداً لبدء ثورة جديدة ضد نظام بغداد. كانت إحدى خطواتهم الأولى هي إعادة التنظيم في القرى والمدن. ثم أعلنوا تأسيس قيادة جديدة للحزب سميت بالقيادة المؤقتة لقيادة النشاط الحزبي والعسكري لثورة كولان حتى تهدأ الأمور عقد الحزب مؤتمرها الاعتيادي الرسمي. قامت القيادة المؤقتة بإرسال مفارز البيشمركة الى منطقة بهدينان وأعلنوا الثورة من خلال الهجوم على نقاط الجيش العراقي في كردستان العراق على طول الحدود التركية العراقية، وبهذا صارت بهدينان النقطة التي انطلقت منها شرارة الثورة وانتشرت في عموم كردستان.

حاولت هذه الدراسة الإجابة على العديد من الأسئلة منها: كيف تمكنت القيادة المؤقتة من استيعاب صدمة نكسة 1975 وتنظيم الأهالي مجدداً للقيام بثورة جديدة؟ كيف تأسست مفارز البيشمركة؟ ما هي الخطوات التي اتخذها البارتي لإشعال الثورة؟ ما هي الاستراتيجيات التي تم استخدامها لتأمين إشعال الثورة؟ كيف كان رد حكومة بغداد على هذه التطورات في الساحة الكردستانية؟ أسئلة أخرى كثيرة حاولت هذه الدراسة الإجابة عنها في خضم طرحها لموضوع ثورة كولان في بهدينان.

الكلمات الدالة: بهدينان، كولان، القيادة المؤقتة، البيشمركة، العراق.

THE UPRISING OF THE GULAN REVOLUTION IN BAHDINAN AND ITS OUTCOMES (1976–1978) A HISTORICAL STUDY

ABSTRACT:

The Gulan Revolution uprising in Bahdinan is considered a significant event in Kurdish national history. After the collapse of the Aylol Revolution, the PDK made efforts on various levels to establish a temporary headquarters in the Bahdinan area in preparation for a new uprising. One of their first steps was to reorganize in villages and towns. They, then, set up a temporary headquarters, and during the establishment of their groups, they launched the revolution, initiating attacks in Sindi, Guli, northern Barwari, and Nerway. These attacks targeted Iraqi government military stations. Since Turkey adopted a policy of indifference, the revolution's focal point was Bahdinan. This research addresses several key questions: How did the PDK's temporary headquarters help people recover from the fallout of the Aylol Revolution? Under these circumstances, how were they able to reorganize? How did they manage to re-establish their checkpoints? What steps did the PDK take to trigger the revolution? What strategies were used to secure its establishment? What was the Iraqi government's response to the PDK's groups? How did the Ba'ath government oppose the revolution and the Kurds?

KEYWORDS: Bahdinan, Temporary Headquarters, Peshmargah, Iraq.